

Artikkeli



VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Miten Minä ja Sinä voivat kohdata journalistisissa dialogeissa?

Dialogikokeilut haastavat kansalaisjournalismin käsitystä hyvästä keskustelusta

Journalismi on reagoinut yhteiskunnallisen keskustelun kärjistymiseen luomalla uusia dialogiin perustuvia toimintamalleja. Dialoginen journalismi erottuu tässä tutkimuksessa muista kansalaisjournalismin pohjalta ponnistavista uudistusliikkeistä. Kansalaisjournalismi on pitänyt dialogia esivaiheena punnitsevalle keskustelulle ja demokraattiselle päätöksenteolle. Dialoginen journalismi puolestaan kytkeytyy hetkellisesti irti demokraattisista tavoitteista, kuten deliberaatiosta ja päätöksenteosta, ja suuntaa huomion kokemuspuheen tuottamiseen. Dialoginen journalismi rakentaa eksklusiivisia dialogeja, joiden osallistujat toimitus valitsee. Julkiseen keskusteluun liittyvää puntarointia ja väittelyä lykätään, jotta kaikki valitut osallistujat tulevat kuulluiksi ja erilaiset näkökulmat pääsevät osaksi keskustelua. Artikkelissa tutkitaan laadullisen sisällönanalyysin keinoin neljää dialogista kokeilua: *Helsingin Sanomien* Suomi puhuu ja Eurooppa puhuu -juttusarjoja, Kutsu Yle kahville -hanketta, ja dialogijournalismin kokeiluja Yhdysvalloissa *Time*-lehdessä ja *Advance Localin* paikallisilla uutissivuilla sekä *Fresno Bee* -lehdessä. Analyysi osoittaa, että hankkeissa käytetään dialogille tyypillisiä toimintatapoja, kuten turvallisen tilan rakentamista ja ohjausta kokemuspuheeseen, keinoina luoda ymmärrystä erilaisten sosiaalisten todellisuuksien välille. Näitä dialogisia tarpeita selitetään Martin Buberin dialogikäsitteillä. Siinä osallistujat pyrkivät kokemuspuheen kautta ennakkoehdoista vapaaseen Minä-Sinä-suhteeseen.

AVAINSANAT: Dialoginen journalismi, Buber, kansalaisjournalismi, sosiaalisesti vastuullinen journalismi, polarisaatio.

Rakentava yhteiskunnallinen keskustelu on vaikeaa tai jopa mahdotonta, jos siihen osallistumaan pyrkivien ihmisten kokemusmaailmat ovat toisilleen täysin vieraita. Esimerkiksi populististen puolueiden nousu eurooppalaisissa demokratioissa, Donald Trumpin presidenttikausi Yhdysvalloissa ja Britannian Brexit-prosessi ovat vahvistaneet käsitystä siitä, että ihmiset ovat jakautuneet toisilleen vieraisiin todelluuksiin samassa yhteiskunnassa. Edes perustavista yhteiskunnallisen keskustelun tosiasioista ei useinkaan

vallitse yksimielisyyttä. Halu ymmärtää vastapuolia ja rakentaa siihen perustuvia yhteiskunnallisia keskusteluja ja ratkaisuja tuntuu vähentyneen. Pirstoutuva sosiaalinen todellisuus on haastava toimintakenttä journalistisille medioille. Ne voivat valita puolensa jakaantuvassa yhteiskunnassa tai ne voivat seisoa etäällä tapahtumista ja pyrkiä puolueettomaan raportointiin. Tässä artikkelissa tutkitaan kolmatta vaihtoehtoa, journalistista dialogia. Kärjistynyt ilmapiiri on motivoinut joukkoa journalistisia organisaatioita kehittämään uudenlaisia tapoja olla yhteydessä yleisöön ja mahdollistaa ihmisten välinen rakentava keskustelu ja merkitysten luominen. Tällainen on esimerkiksi Yleisradion ja Erätauko-säätiön Hyvin sanottu -hanke 2021–2026 (Yle 16.11.2020).

Yhdysvalloissa ja Euroopassa on tehty dialogia ja journalismia yhdistäviä kokeiluja noin vuodesta 2016 alkaen. Niiden akateeminen tutkimus on ollut vähäistä. Millaisesta dialogista on kysymys? Tuoko dialoginen journalismi jotain uutta kansalaisjournalismin jo 1980-luvulla alkaneeseen pyrkimykseen rakentaa journalismin agenda, sisältöjä ja merkityksiä yhdessä yleisön kanssa? Dialogia pyritään nyt tuottamaan ja keskustelua ylläpitämään aiempaa kärjistyneemmässä tilanteessa, jossa jopa demokratian perusinstituutioita kyseenalaistetaan. Samanaikaisesti journalistiset mediat ovat käyneet läpi rakennemuutoksen, jonka seurauksena niiden yleisöt ja voimavarat ovat pienentyneet. Suuri osa yhteiskunnallisista keskusteluista käydään sosiaalisen median palveluissa journalististen portinvartijoiden ulottumattomissa.

Tässä artikkelissa tutkitaan journalismin roolin muutosta dialogisen journalismin käsitteen ja käytäntöjen kautta, osana journalismin sosiaalista vastuuta korostavia uudistusliikkeitä (Hautakangas ja Ahva 2018; Heikka 2017). Tutkimuksessa kysytään, miten mediat perustelevat uusia dialogisia hankkeitaan, millaisia dialogin toimintatapoja niissä käytetään ja millaista journalismia dialogi tuottaa. Dialoginen journalismi rakentuu kansalaisjournalismin perinteelle, mutta tuo siihen kohtaamisen syvyyttä ja laatua painottavia elementtejä. Näitä elementtejä avataan itävaltalais-israelilaisen filosofin Martin Buberin (1878–1965) dialogiteorian avulla.

Sosiaalisesti vastuullinen journalismi

Pyrkimys tuoda erilaisia ääniä julkiseen keskusteluun ei sinänsä ole uusi. Journalistiset uudistusliikkeet ovat ainakin 1980-luvulta alkaen pyrkineet tukemaan rakentavaa yhteiskunnallista keskustelua ja sitä kautta demokratian toimintakykyä. Yhdysvalloissa 1980- ja 1990-luvulla kehittynyt kansalaisjournalismiliike pyrki tuottamaan journalismia, joka vastaisi paremmin kansalaisten käsitystä politiikan agendasta (Merritt 1995, 1998; Glasser 1999; Lewis 2012b; Nip 2006; Ahva 2010). Liikkeen tavoitteena oli tukea deliberatiivista kansalaisuutta ja toimivaa kansalaisyhteiskuntaa. Suomessa kansalaisjournalismin mahdollisuuksia tutkittiin ja kokeiltiin erityisesti 1990-luvulla Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella. Pyrkimyksenä tuolloin oli luoda kansalaisten tarpeista lähteviä foorumeita, joissa arkiset kokemukset ja asiantuntemus nousisivat julkisuuteen muiden vallankäyttäjien näkemysten rinnalla (Kunelius 1999; Heikkilä 2001; Ahva 2003).

Yleisösuhdetta vahvistaville journalistisille uudistusliikkeille on annettu suuri joukko erilaisia nimiä ja määritelmiä. Kansalaisjournalismia ja osallistuvaa journalismia (Singer ym.

2011) voi pitää eräänlaisina kantakäsitteinä, jotka korostavat uudistusliikkeiden kahta ulottuvuutta. Yhtäältä kansalaisjournalismin käsitteen alla voidaan puhua liikkeistä, jotka korostavat journalismin yhteiskunnallista tehtävää demokratian mahdollistajana. Toisaalta osallistuvan journalismin alla voidaan tarkastella liikkeitä, jotka painottavat journalismin tuottamiseen liittyviä käytäntöjä ja niihin liittyviä tuotanto- ja kulutusroolien muutosta.¹ Osallistuva journalismi pyrkii vahvistamaan yleisön mahdollisuuksia osallistua journalismin tuottamiseen. Osallistuvan journalismin teorialat ovat 1990-luvulta alkaen saaneet innoitusta erityisesti digitaalisen teknologian tarjoamista mahdollisuuksista vuorovaikutukseen. Tässä ajattelussa osallisuus on yleisön ja journalismin välille virittyvä keskusteleminen, vastavuoroinen ja yhteisluova suhde (Singer ym. 2011; Lasica 2003; Heinonen ym. 2001).

Nämä kaksi joukkoa – kansalaisjournalismi ja osallistuva journalismi – eivät ole toisiaan poissulkevia. Ajatukset deliberatiivisesta yhteisöstä ja journalismista keskustelun mahdollistajana näkyvät myös jälkimmäisessä, käytäntöjä painottavassa ryhmässä, mutta teknologisilla mausteilla. Esimerkiksi Benklerin (2006) verkottuneen julkisen tilan käsite (networked public sphere) kuvastaa ajatusta, että teknologia voi nostaa julkisen keskustelun ja sitä kautta demokratian laadullisesti uudelle tasolle. Myös esimerkiksi Rheingold (1993, 2000), Barlow (1996), Shirky (2008, 2010) ja Bruns (2007) näkivät merkkejä alhaalta kasvavan demokratian noususta tasa-arvoistavien viestintävälineiden avulla. Jotkut uskoivat vuorovaikutteisten teknologioiden tukevan jopa uudenlaisen, paremman ihmisyyden syntymää (Benkler 2006; Benkler ym. 2015) tai vapautumista tyrannioista näiden ”vapautuksen teknologioiden” avulla (Diamond 2010).

Tämän vapautumisen voi ajatella jossain määrin toteutuneen; sosiaalisissa medioissa journalistiset portinvartijat ovat väistyneet ja keskustelu on vilkkaampaa kuin koskaan. Vähintään yhtä perusteltua on väittää, että portinvartijan tehtävät ovat osittain siirtyneet sosiaalisen median jäteille ja niiden ylläpitämille algoritmeille. Keskustelu on äänestä ja toisinaan moniäänistä, mutta myös pahansuopaa ja julkisesta keskustelusta vieraannuttavaa. Journalistien muuttuessa keskustelijoiksi muiden joukossa totuudenmukaisuuden yhteiset kriteerit ovat murtuneet. Vaikuttajan ja vallankäyttäjän asemaa on mahdollista tavoitella vääristelyllä, vastakkainasettelun lietsomisella ja suoranaishalla valehtelulla (Vihma ym. 2018, 79). Yhteiskunnallinen keskustelu näyttäytyy uhkaavana ja ihmisten halu osallistua siihen vähenee (Pitkänen ja Westinen 2016a, 12 2016b, 34).

Kansalaisjournalismin perintöä on tulkittu myös niin, että sen alle kuuluvia uudistusliikkeitä yhdistää pyrkimys sosiaaliseen vastuuseen (Hautakangas ja Ahva 2018). Polarisaation oloissa vastuun ajatus korostuu. Esimerkkeinä sosiaalisesti vastuullisesta Hautakangas ja Ahva (emt.) mainitsevat paitsi kansalaisjournalismin ja osallistuvan journalismin, myös uudemmat liikkeet rakentavan journalismin (McIntyre ja Gyldensted 2018), ratkaisujournalismin (Wenzel ym. 2017) ja sovittelujournalismin (Hautakangas ja Ahva 2018). Rakentavan journalismin ja ratkaisujournalismin taustalla on positiivisen psykologian teoria tunnekokemusten vaikutuksesta toimintaan (Seligman ja Csikszentmihalyi 2014); jos uutiseen sisältyy ajatus ratkaisun mahdollisuudesta, yksilö on valmiimpi toimimaan ratkaisun hyväksi. Kielteinen uutinen taas voi lisätä passivisuutta. Ratkaisujournalismissa painopiste on ratkaisujen esittelyssä yleisölle (Benesch 1998; Sillesen 2014) tai yleisön osallisuudessa ratkaisun osapuolena (Heikka ja Carayannis 2017).

Journalismi dialogin näkökulmasta

Millaisia lisänäkökulmia dialogin teoria ja käytännöt voivat tuoda yllä mainittuihin teorioihin? Kansalaisjournalismi on sen alkuaajoista alkaen tavoitellut varsin samantapaisia asioita kuin dialogi. Pyrkimyksenä on ollut äänettömien äänen esiin tuominen ja valtahierarkioiden madaltaminen julkisuudessa. Yleisöä ja journalisteja on tuotu yhteen keskustelemaan yhteiskunnallisten raja-aitojen yli. Tarkastelen seuraavaksi, miten dialogin käsitettä on käytetty journalismin tutkimuksessa. Sen jälkeen osoitan kirjallisuudessa aukkoja ja ehdotan täsmennyksiä, joiden avulla dialogista voi tulla aiempaa käyttökelpoisempi analyttinen käsite.

Dialogin käsitteen monimuotoisuudesta seuraa, että hyvin tavallisiakin journalismin muotoja on pidetty dialogisina. Hornmoen ja Steensen (2014, 2) sijoittavat dialogisen journalismin alkupisteen vuoteen 1836, jolloin *New York Heraldissa* julkaistiin vuoropuhelua dokumentoiva haastattelu. Haastattelulla oli ainakin kolme dialogista ulottuvuutta. Se kuvasi vuorovaikutteista keskustelua, tuli lähelle lukijaa toimittajan ensimmäisen persoonan käytöllä ja paljasti lukijoille journalistisen työn kyselevän ja epävarman luonteen. Voi ajatella, että journalismi siirtyi haastattelun myötä monologisesta raportoinnista dialogin aikaan. Hornmoen ja Steensen (2014) tunnistavat journalismissa kolme ainakin osittain eroavaa dialogin ideaalia. Esittelen ne seuraavaksi konkreettisine esimerkkeineen. Jos esimerkissä ei ole lähdettä, kyse on kirjoittajan tulkinnasta.

1. Oppihistoriallisesti dialogin käsite pohjautuu Platonin dialogeihin, joissa filosofi Sokrates pyrkii kyselevän keskustelun kautta totuuden selvittämiseen. Näitä totuuksia on yksi, ja Sokrateen tehtävä on auttaa oppilaitaan oivaltamaan tämä totuus. Voi ajatella, että laadukkaassa ajankohtaisohjelmassa on sokraattisen dialogin piirteitä. Huolellisen taustatyön tehnyt toimittaja toimii Sokrateen tavoin, asiaan eri puolilta pureutuen, kunnes asian todellinen luonne paljastuu.
2. Dialogi on menetelmä totuuden subjektiivisuuden ja moninaisuuden paljastamiseen. Tälle näkökulmalle voi löytää teoreettisia juuria Mouffelta (2000, 2005), joka tuo esille moninaisten totuuksien sovittamattoman ristiriitaisuuden ja niiden törmäyttämisen tärkeyden. Tällaisia dialogisia piirteitä sisältää esimerkiksi digitaalisessa mediassa tapahtuva monenkeskinen keskustelu (Hornmoen ja Steensen 2014, 2; Soffer 2009; Heikka, Valaskivi ja Uskali 2016). Totuuden subjektiivisuutta korostaa myös henkilökohtainen, 1960-luvulta alkaen yleistynyt, kaunokirjallisuudesta vaikutteita saava raportointi (New Journalism), jossa toimittajan subjektiivinen rooli korostaa havainnoitsijan vuorovaikutteista suhdetta todellisuuteen (Hornmoen ja Steensen 2014, 2).
3. Dialogin voi nähdä demokraattisen päätöksentekoprosessin osana. Tämän ajattelun juuret ovat esimerkiksi Deweyssa (1927) ja Habermasissa (1989 [1962]), jonka mukaan julkisessa keskustelussa demokraattinen yhteisö voi löytää ongelmiin ratkaisuja puolueettoman ja järkevän punninnan avulla. Tällainen dialogikäsitys näkyy esimerkiksi kansalaisjournalismissa kokeiltujen keskustelufoorumien taustalla. Toisaalta myös poliittisen keskustelun raportoinnissa voi nähdä deliberatiivisen dialogin ideaalin.

Dialogisen journalismin ideaaleissa huomio kiinnittyy siihen, että niillä on runsaasti yhteistä maaperää kansalaisjournalismin ja sosiaalisesti vastuullisen journalismin kanssa. Dialogi ja kansalaisjournalismi ovat tavoitelleet kansalaisten laajaa osallistumista julkisuuden agendan muodostumiseen. Yhteistä on myös pyrkimys journalististen toimintatapojen läpinäkyvyyteen ja kansalaisten osallisuuteen journalististen sisältöjen tuottamisessa. Kansalaisjournalismin taustalla näkyy dialogia muistuttava pyrkimys luoda merkityksiä yhdessä ja rakentaa edellytyksiä yhteiselle päätöksenteolle.

Voi kuitenkin väittää, että vaikka dialogi on kansalaisjournalismissa keskeinen käsite, sen koko potentiaalia ei ole hyödynnetty. Osoitan seuraavaksi kaksi ongelmaa, jotka liittyvät kansalaisjournalismin dialogikäsitteeseen.

Dialogin kapea teoreettinen pohja kansalaisjournalismissa

Journalismin tutkimuksessa dialogi ymmärretään pääsääntöisesti vuorovaikutteisen keskustelun synonyymiksi. Vaikka dialogi vaikuttaa keskeiseltä käsitteeltä, sitä on harvoin määriteltä selkeästi. Käsitettä ei myöskään yleensä kytketä dialogin teoreetikoihin (ks. esim. Heinonen ym. 2001; Heikkilä ja Kunelius 1997; Ahva ja Wiard 2018; Ward 2015). Esimerkiksi Ward (2015, 202–203) luonnehtii dialogia kuuntelevaksi ja kunnioittavaksi keskusteluksi ja vaikuttaa uskovan, että dialogi tuo yhteiskunnalliseen keskusteluun jonkin laadullisesti uuden tason. Dialogin täsmällinen määrittely ja kytkentä teoriaan kuitenkin puuttuvat, mikä tekee dialogisen journalismin toteuttamisesta haasteellista ja dialogista vaikeasti hyödynnettävän analyttisen käsitteen.

Dialogia kansalaisjournalismin kontekstissa käsittelee Heikkilä ja Kunelius (1997) sekä Ahva ja Wiard (2018) pyrkivät hahmottamaan dialogin syntymisen edellytyksiä ja rakentavat yleisön osallisuudesta journalismiin kolmiosaisen jatkumon. Se alkaa kansalaisten pääsystä osaksi julkista keskustelua, jatkuu dialogina ja voi johtaa deliberaatioon eli ratkaisuvaihtoehtojen puntarointiin. Dialogin ja deliberaation sekoittuminen tai tietoinen yhdistäminen on kirjallisuudessa yleistä ja arkikokemuksen näkökulmasta ymmärrettävää. Ne ovat osa samaa prosessia, jossa luottamuksen luomisesta ja yhteisen kokemuksen jakamisesta siirrytään kohti ratkaisuvaihtoehtojen luomista. Myös Heikka (2017, 36) liittyy dialogiseen journalismiin yhteiskehittämisen ja kokeilun elementtejä. Dialogin näkökulmasta käsitteiden sekoittuminen on kuitenkin ongelmallista. Esimerkiksi Heikkilällä ja Kuneliuksella (1997) dialogi esiintyy rinnakkain muiden keskustelun muotojen kanssa niin, että syntyy vaikutelma synonyymisyydestä: ”Journalistille ajatus dialogista, keskustelusta tai väittelystä on tietysti arkipäiväinen (...)” (emt., 9). Myös Ahva ja Wiard (2018) käyttävät yllä kuvattua kolmiosaista jatkumoa. He esittävät, että dialogi on prosessi ja menetelmä, joka voi auttaa journalistit ja yleisön kohti deliberaatiota. Huomion kiinnittää kuitenkin se, että dialogin menetelmää tai dialogin omia teoreettisia juuria ei avata. Kolmiosaisen jatkumon analyttinen voima heikkenee, kun sen osat sulautuvat toisiinsa.

Kirjallisuudessa dialogin ja deliberaation sekoittuminen on ainakin osin tarkoituksellista. Ahvan ja Wiardin (2018) lähteenä käyttämät McCoy ja Scully (2002) puhuvat deliberatiivisesta dialogista: ”Dialogi ja deliberaatio, sellaisina kuin ne yleensä ymmärretään, pitää yhdistää” (emt., 130). Tästä seuraa, että dialogin ja deliberaation muodostaman yhteiseen nippuun McCoy ja Scully (emt.) liittyvät paitsi kuuntelemisen ja kokemuksista puhumisen,

myös esimerkiksi kansalaisaktiivisuuden ja dialogin aiheiden kytkemisen demokraattisiin päätöksentekoprosesseihin.

Dialogin järjestämistä ei avata

Dialogin järjestämistä, ohjaamista ja onnistumisen reunaehdoista ei kirjallisuudessa tarkastella yksityiskohtaisesti. Esimerkiksi Anderson ja kumppanit (1994, 140–141) kuvaavat hyvän dialogin ominaisuuksia ja seurauksia lukijalle. Niitä ovat esimerkiksi monien näkökulmien esiintyminen, keskustelun rohkaiseminen ja äänettömien äänen vahvistaminen. Epäselväksi kuitenkin jää, mitä tällainen dialogi käytännössä on ja miten se on tuotettu. Millaista on äänettömien ääntä vahvistava puhe, ja miten sen tuottaminen poikkeaa esimerkiksi deliberaatiosta? Hieman kärjistäen syntyy vaikutelma, että hyvä keskustelu, joka voi olla esimerkiksi dialogia tai väittelyä, ilmaantuu tuomalla ihmisiä yhteen ja avaamalla keskustelu.

Puutteet dialogin järjestämisen kuvauksessa ovat yhteydessä siihen, että dialogin yhdeksi ehdoksi määritellään pääsy (*access*). Heikkilä ja Kunelius (1997) esittelevät pääsyyn kaksi eri näkökulmaa: kansalaisten pääsyn tiedon lähteille ja erilaisten äänien pääsyn julkisuuteen. Näiden toteutuminen on välttämätöntä dialogille. Ahva ja Wiard (2018, 68) jatkavat kehittäytelyä tältä pohjalta ja tuovat esille myös sen, että pääsyyssä on tärkeää kansalaisten pääsy journalismin tuottamiseen. Tuttua kielikuvaa mukaillen tarkastelun kohteena siis on, *ovatko* julkisuuden portit auki ja *mihin* ne ovat auki (Singer ym. 2011). Kumminkin ulottuvuudet ovat tärkeitä, mutta dialogin analysoinnin näkökulmasta puutteellisia. Jos pääsy ymmärrettään avautuvana ovena, jää melko vähälle huomiolle, *mitä* ja *miten* jotain tapahtuu avautumisen jälkeen.

Yllä olevan teorian läpikäynnin perusteella vaikuttaa siltä, että kansalaisjournalismin tutkimuksessa on kiinnitetty varsin vähän huomiota siihen, mikä on dialogin ominainen luonne muihin vuorovaikutteisen kommunikaation muotoihin verrattuna ja miten dialogia voidaan järjestää. Tässä tutkimuksessa käytetään Buberin (1937 [1999]) dialogisen filosofian ajatusta, jossa dialogi on suhteessa olemista ja siten olemassaolon perusta. Buberin (emt.) mukaan ihmisen perustavaa laatua oleva olemisen tapa on Minä-Sinä-suhte (Ich-Du), jossa ihmiset voivat kohdata toisensa ilman välineellisiä tavoitteita (Buber 1937 [1999]; Soffer 2009; Cooper 2003, 134). Buberille dialogi on se harvinainen hetki, jolloin tämä tavoitteeton Minä-Sinä-kohtaaminen onnistuu. Vapaaehtoisessa ja vastavuoroisessa Minä-Sinä-suhteessa tapahtuu ihmisenä maailmassa olemassaolon syventyminen ja merkityksellistyminen.

Suurin osa ihmisten välisestä kommunikaatiosta on esineellistävää ja altistaa erilaisille valtapyrkimyksille ja tavoitteille. Näitä tilanteita Buber kuvaa käsitteillä Minä-Se (Ich-Es). Näissä suhteissa ihminen tavoittelee omia päämääriään toisen kautta. Minä-Se-suhteet eivät ole lähtökohtaisesti negatiivisia, vaan arkielämässä väistämättömiä ja tarpeellisia. Mutta jos ihmisen elämä on vain niitä, menetetään Minä-Sinä-suhteen tarjoama mahdollisuus kohdata toinen ihminen ilman tähän ennakolta liitettyjä käsitteitä, mielikuvia ja ehtoja.

Tästä seuraa, että dialogin järjestämisessä on kiinnitettävä erityistä huomiota sellaisen tilan luomiseen, jossa kärjistyminen – esimerkiksi väittelyn muodossa – lykätään dialogin mahdollistamiseksi. Tarkoituksena ei ole muiden keskustelun muotojen poistaminen yhteiskunnallisesta keskustelusta, vaan sen toteaminen, että dialogisen tilan luomiseen ja ylläpi-

tämiseen on nähtävä erityistä vaivaa. Puntaroiva keskustelu eli deliberaatio voi Buberin (1937 [1999]) filosofian näkökulmasta tuoda keskusteluun kuuntelemisen ulkopuolisia tavoitteita ja suistaa keskustelijat välineellistävään Minä-Se-suhteeseen (emt.). Minä-Sinä-suhteeseen pyrkivässä dialogissa kohtaamisen hetkeä ikään kuin venytetään ja sen sisällä rohkaistaan omista kokemuksista puhumiseen.

Tämän tutkimuksen analyttiset käsitteet – turvallinen tila ja kokemuspuhe – on valittu valottamaan dialogin syntyminen ja seurausten erityistä luonnetta. Olen toisessa yhteydessä (Heikka 2017) ehdottanut turvallisten tilojen (kannattelutilojen) hyödyntämistä journalistisessa työssä. Tällaiset tilat ovat sosiaalisia rakenteita, joissa avoin ja ei-tuomitseva dialogi journalistien ja ”entisen yleisön” (Rosen 2006) kesken on mahdollista (Heikka 2017).

Turvallisen tilan käsitteen avulla huomio kiinnittyy siihen, millaisia keinoja keskustelun laadun tukemiseen käytetään. Onko dialogisilla tiloilla ominaisuuksia, jotka puuttuvat polarisoituneen yhteiskunnan julkisista tiloista? Kirjallisuudessa usein mainittuja keinoja dialogin ohjaamiseen ovat keskustelijoiden kannustaminen kuuntelemiseen, kokemuksista puhumiseen ja toisten puheeseen liittymiseen. Näistä erityisesti kokemuspuhe on myös ominaisuus, joka voi näkyä dialogista tehtävässä journalistisessa raportoinnissa. Siksi kokemuspuhe on valittu turvallisen tilan ohella analyttiseksi käsitteeksi.²

Dialogin käsitteet

Kehittelemässäni dialogisen journalismin teoriassa (Heikka 2017) *dialogi* määritellään yhteisen ymmärryksen etsimiseksi ja reflektoinniksi yhdessä. Määrittely pohjautuu Bohmiin (1996) ja Isaaciin (2008 [1999]), joiden mukaan dialogi sanana rakentuu kahdesta latinankielisestä osasta: *dia* (läpi) ja *logos* (sana). Dialogi tarkoittaa näin ollen ”merkitysten virtaa”, jossa dialogin osallistujat yhdessä kulkevat ”sanojen läpi” ja jakavat niiden merkityksiä. Dialogi on ennakkoehdoista ja arvottamisesta pidättäytyvää havainnointia. (Bohm 1996; Krishnamurti 1969). Tässä tutkimuksessa dialogikäsitystä tarkennetaan Buberin (1937 [1999]) ajattelulla, jossa dialogi on ihmisen olemassaolon autenttinen muoto. Ihmisen olemassaolo aktualisoituu dialogissa, jossa molemmat osallistujat muuttuvat vuorovaikutuksen seurauksena. Näin määriteltynä dialogi eroaa deliberaatiosta, joka on demokraattisen yhteisön ratkaisuihin tai muutoksiin tähtäävää punnitsevaa ja väittelevää keskustelua (Habermas (1989 [1962])).

Turvalliset tilat ovat sosiaalisia ja fyysisiä rakenteita, jotka tukevat dialogia (Bohm 1996; Isaacs (2008 [1999]); Scharmer ja Kaufer 2013). Turvallinen tila on puolueeton tila, joka tarjoaa mahdollisuuden irtautua ennakkokäsityksistä ja niihin liittyvistä rooleista ja kannustaa kuuntelemiseen ja oppimiseen. Tilan perusmuoto on piiri, joka symboloi osallistujien tasavertaisuutta (Baldwin ja Linnea 2010). Tila voi olla fyysinen, sosiaalinen tai digitaalinen. Dialogia tukevia tiloja voidaan rakentaa monenlaisiin fyysisiin tai digitaalisiin tiloihin esimerkiksi keskustelun pelisäännöistä sopimalla. Tällaisia pelisääntöjä ovat esimerkiksi kokemuspuheeseen sitoutuminen ja ennakkoehdoista pidättäytyminen. Pelisääntöjen tarkoitus on muodostaa osallistujille turvallinen tila, jossa ammatillisten ja sosiaalisten roolien rajojen koettelu ja ylittäminen on mahdollista.

Turvallisista tiloista puhutaan myös nimellä kannattelutila (*holding space*, Heikka 2017). Kannattelulla viitataan myös siihen, että näkemyksiä ikään kuin kannatellaan kaikkien osal-

listujien nähtävänä. Tässä käytetään kuitenkin helpommin suomeksi avautuvaa turvallisen tilan käsitettä. On syytä ottaa huomioon, että turvallisen tilan merkitys on tällöin toinen kuin amerikkalaisessa poliittisessa keskustelussa, jossa turvallisella tilalla tarkoitetaan esimerkiksi yliopistokampuksille varattuja tiloja seksuaalisten tai etnisten vähemmistöjen suojaamiseksi.

Kokemuspuheella tarkoitetaan arkikielistä ja henkilökohtaista keskustelua siitä, millaisia ajatuksia, tunteita ja tapahtumia osallistujien näkemysten taustalla on (Alhanen 2017, 84–87). Kokemuspuhe on dialogin ominaisuus, jonka avulla keskustelijat voivat lisätä ymmärrystään siitä, mitä toinen ajattelee ja miksi. Kokemuspuheeseen voidaan dialogitalanteessa ohjata esimerkiksi sanomalla: ”Kertokaa jostain tapahtumista tai tilanteista, jotka ovat vaikuttaneet siihen, mitä ajattelette dialogimme aiheesta.” (Sitra.fi, nd.).

Polarisaatiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa ihmiset ovat jakautuneet toisilleen vieraisiin todellisuuksiin samassa yhteiskunnassa. Puhutaan myös jakautumisesta kupliin – sosiaaliin todellisuuksiin, joissa kohdataan arvoiltaan, aatteiltaan ja elämäntavoiltaan ensisijaisesti samankaltaisia ihmisiä (Pitkänen ja Westinen 2016a, 2016b; Laaksonen 2017; Lilleker ym. 2016). Polarisaatio liittyy identiteettipolitiikkaan, jossa kerätään kannatusta vetoamalla ihmisten käsityksiin itsestään ja muista (Brandsma 2017). Vastakkainasettelusta voimansa saava keskustelu on tehnyt journalistisesta mediasta kuplautumisen osapuolen (Vihma ym. 2018, 82). Mediaa arvostellaan ”valeurituisista” ja puolueellisesta osallistumisesta politiikkaan. Joka neljäs suomalainen pelkää kertoa mielipiteitään muiden reaktioiden pelossa ja jopa puolet suomalaisista on valmis vetäytymään yhteiskunnallisesta keskustelusta vastakkainasettelun vuoksi (Pitkänen ja Westinen 2016a; YLE 16.11.2020).

Aineisto, menetelmät ja tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa analysoidaan viiden suuren journalistisen organisaation tekemiä dialogisia kokeiluja 2017–2019. Mediat ovat Suomessa *Helsingin Sanomat* ja Yleisradio, Yhdysvalloissa *Fresno Bee*, *Time* ja *Advance Localin* omistamat paikalliset uutissivustot. Tutkittujen tapausten valinta perustuu dialogisten ja vuorovaikutusta syventävien journalististen kokeilujen mainintoihin journalistisissa teksteissä, tutkimuskirjallisuudessa ja journalististen innovaatiolaboratorioiden julkaisuissa. Kokeiluista koottiin noin kymmenen tapauksen lista, joihin tutustuttiin hankkeiden omien verkkosivujen ja journalististen tekstien kautta. Analyysiin valittiin sellaisia journalististen organisaatioiden kokeiluja, joilla oli suunnitelmallinen ja jäsentynyt käsitys dialogin tarpeesta, tavoitteista ja menetelmistä.³ Näissä hankkeissa journalismilla vaikutti olevan jaotteluni (Heikka 2017, 46) mukaan kehittyvä tai vahva dialoginen rooli. Alustavalla listalla olleista hankkeista jätettiin pois yhdysvaltalaiset start-upit, joiden journalistinen profiili ja toimintakyky olivat vielä epäselviä. Hollannissa *De Correspondentin* ja *Algemeen Dagbladin* yhteistyötä rakentavassa journalismissa oli jo tutkittu (McIntyre ja Gyldensted 2018). *Aamulehden* Kohtaamiskone-dialogikokeilussa järjestettiin yksi työpaja, mutta se ei tuottanut analysoitavaa journalistista eikä viestinnällistä aineistoa. Aineistoa voi tarkastella esimerkinomaisena joukkona tunnettuja, dialogia tietoisesti soveltavia kokeiluja Euroopasta ja Yhdysvalloista. Vaikka kulttuurinen konteksti on niissä jossain määrin erilainen, yhdistäviä tekijöitä ovat polarisoitunut yhteiskunnallinen ilmapiiri ja siitä

herännyt laaja huoli sekä yhteiseltä vaikuttava dialogikäsitys. Medioiden toimintaympäristöä ja -tapoja voi pitää riittävän samanlaisina, jotta analyysissa myös kontekstin mahdollista vaikutusta dialogin toteutukseen voidaan arvioida. Hankkeet on kuvattu lyhyesti seuraavassa, minkä jälkeen kuvataan niistä kerätty aineisto ja analyysin menetelmät.

Helsingin Sanomien keväällä 2019 toteuttamassa Suomi puhuu -hankkeessa lukijat saattoivat löytää itselleen vastakkaista mielipidettä edustavan keskustelukumppanin algoritmisen sovelluksen avulla. Lukijoiden tapaamiset olivat kahdenkeskisiä ja ne tapahtuivat ihmisten itse valitsemassa paikassa. Journalistit tekivät juttuja viidestä keskusteluparista. Toimittaja osallistui tilanteeseen ensisijaisesti dokumentoijana. Hs.fi -sivustolla pyydettiin lisäksi kohtaamisista kuvia, tviittejä ja palautetta. Lukijat täyttivät *Helsingin Sanomien* sivuilla arvokyselyn, jonka tulosten perusteella algoritmi valitsi arvoiltaan mahdollisimman kaukana olevan keskustelukumppanin. Kyselyn kysymykset käsittelivät esimerkiksi maahanmuuttoa, ympäristökysymyksiä, ruokaa ja seksuaalisia vähemmistöjä. Kohtaamiset järjestettiin 30.3.2019 ja 11.5.2019. Suomi puhuu -hankkeen jutut julkaistiin helmi-maaliskuussa 2019 ja sen sisarhankkeen Eurooppa puhuu -jutut maaliskokuussa 2019. Keskusteluihin osallistui noin 2 000 Suomessa asuvaa ihmistä. Suomi puhuu ja Eurooppa puhuu olivat saksalaislehti *Die Zeit Onlinen* kansainvälisiä hankkeita, jotka *Helsingin Sanomat* toteutti *Zeit*in alustan avulla.

Kutsu Yle kahville -hankkeessa yleisöä pyydettiin ihmisiä kutsumaan Yleisradion työntekijöitä kylään. Eri toimitukset ja osastot tekivät noin 200 vierailua ja tapasivat noin 1 500 suomalaista. Vierailuille lähteviä tiimejä evästettiin Sitran Erätauko-dialogin pelisäännöillä. Kutsujat saivat päättää tapaamispaikan ja tarjota kahvit, toimitus toi pullat. Kohtaamisista tehtiin toimituksen sisäiset raportit, ja joistain tehtiin juttuja Ylen uutis- ja konsernisivuilla. Kutsu Yle kahville -hanke oli yksi Yleisradiossa 2018–2019 järjestetyn Erätauko-koulutuksen synnyttämistä kokeiluista. Erätauko on Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran kehittämä menetelmä yhteiskunnallisen keskustelun käymiseen polarisoituneessa ympäristössä.⁴ Erätauossa keskustellaan piirissä fasilitaattorin johdolla rakentavan keskustelun pelisääntöihin sitoutuen. Erätauossa pyrkimyksenä on luoda turvallinen tila, jossa vaikeista aiheista voidaan keskustella toisiaan kuunnellen.

Kalifornialaisessa Fresno kaupungissa ilmestyvä *Fresno Bee* -lehti järjesti dialogisen kokeilun kaupungin etnisestä ja taloudellisesta jakolinjasta syksyllä 2018. Kokeilussa järjestettiin neljä dialogista työpajaa yleisölle, moderoitiin kokeilua varten perustetun Facebook-ryhmän keskustelua, pidettiin noin 120 ihmisen yleisötilaisuus ja julkaistiin viisi *The Fresno Divide* -teemajuttua. *Time*-lehti järjesti kaksipäiväisen, 21 ihmisen kutsudialogin aseista ja kokosi sen jälkeen 150 ihmisen Facebook-ryhmän, jonka keskustelua lehti fasilitoi. Teemasarjan nimi oli ”Guns: an American Conversation”. *Time* järjesti dialogin ja julkaisi juttuja yhdessä *Advance Localin* kanssa, joka omistaa paikallismedioita eri puolella Yhdysvaltoja. *Advance Localin* medioista artikkelissa siteerataan *MLive.com:n*, *NJ.com:n* ja *Syracuse.com:n* juttuja.

Tutkituille kokeiluille on yhteistä, että niiden ideointiin ja toteutukseen osallistui dialogiin ja journalismin kehittämiseen liittyviä kumppaniorganisaatioita. Aineistoa voi luonnehtia siten, että se muodostaa jatkumon 1) mediatulojen ulkopuolella tapahtuvasta tutkimus- ja kehitystyöstä 2) journalististen kokeilujen toteuttamiseen ja 3) journalistisiin lopputuotteisiin. Kumppaniorganisaatioiden verkkosivuilta valittiin analyysiin tekstit, joissa perusteltiin dialogisen journalismin yhteiskunnallista tarvetta, sekä yksityiskohtaisia kuvauksia, jotka

liittyivät suoraan neljään tutkittavaan kokeiluun. Kumppaniorganisaatioiden aineistoa on 17 tulostettua sivua. Journalistisia juttuja on 33 kappaletta neljästä hankkeesta:

1. *Helsingin Sanomien* Suomi puhuu (10 kpl) ja Eurooppa puhuu (6) -hankkeet
2. Kutsu Yle kahville (5) -tapaamiset
3. *Fresno Been* dialogiprojekti (5)
4. *Timen* ja Advance Localin yhteinen asedialogi (7).

Lisäksi on haastateltu Yleisradion Journalismin akatemian johtajaa Elina Ravanttia (14.1.2020), *Helsingin Sanomien* toimituspäällikköä Laura Saarikoskea (14.1.2020) ja *Fresno Been* toimittajaa Brianna Calixia (8.5.2020). Puolistrukturoitujen haastattelujen tarkoituksena oli syventää tietoa dialogin käytöstä mediataloissa ja testata kirjallisesta aineistosta syntyneitä hypoteeseja. Haastattelujen muistiinpanot (7 sivua) ovat osa analysoitavaa aineistoa. Kaikki aineisto on koottu yhteen laadullista sisällönanalyysia (Elo ym. 2014; Given 2008) varten.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Miten journalistiset organisaatiot perustelevat dialogisia kokeiluja?
2. Millaisia dialogisia toimintatapoja journalismissa sovelletaan?
3. Miten dialogi ilmenee journalistisissa lopputuotteissa?

Aineisto lähiluettiin ja koodattiin polarisaation, turvallisen tilan ja kokemuspuheen käsitteiden näkökulmasta. Journalististen juttujen analyysissa pääpaino oli siinä, millaisella yhteiskunnallisella tilanteella dialogi perustellaan journalistisessa jutussa ja miten kokemuspuhe ilmenee sitaateissa ja epäsuorassa kerronnassa. Kumppaniorganisaatioiden tekstien ja tutkimushaastatteluiden analyysin pääpaino taas oli dialogin yhteiskunnallisissa perusteluissa ja toimintatavoissa.

Esimerkiksi polarisaatio-käsitteen alle koodattiin sellaisia vastakkainasettelua kuvaavia ilmaisuja kuin ”kohtaa vastakohtasi”, ”suurin vedenjakaja”, ”viha ja pahansuopaisuus”, ”poliittinen jakautuminen” ja ”kuplat”. Kokemuspuhe ilmeni tunnetta esille tuovina ilmaisuina ja henkilökohtaisten tarinoiden korostamisena. Turvallisen tilan käsitteellä koodattiin ilmaisuja, joissa kuvattiin dialogiseen tilaan kutsumista, tilan ominaisuuksia ja keskustelun fasilitoivia. Esimerkiksi Eurooppa puhuu -hanketta käsittelevissä journalistisissa jutuissa turvallinen tila, polarisaatio ja kokemuspuhe koodattiin seuraavalla tavalla. Puhuja on *Die Zeitin* erikoistoimittaja Philip Faigle:

Halusimme auttaa näitä ihmisiä istumaan saman pöydän ääreen (turvallinen tila) ja puhumaan erilaisista näkemyksistään (polarisaatio). -- Ymmärtääkö saksalainen insinööri ranskalaisen keltaliivin mielenmaisemaa? (kokemuspuhe, polarisaatio). Halusimme, että myös eurooppalaiset erilaisista kuplista (polarisaatio) kohtaavat (turvallinen tila). (HS 11.5.2019)

Artikkelin dialogeista kahdessa on sovellettu Sitran ja Erätauko-säätiön kehittämää Erätauko-dialogimenetelmää (Heikka 2018). Sitra kehitti Erätauko-dialogin yhdessä kansa-

laisyhteiskunnasta koostetun kehittäjäryhmän kanssa menetelmäksi, joka tarjoaa helposti käytettäviä välineitä dialogin järjestämiseen kärjistyneessä yhteiskunnallisessa ilmapiirissä. Olin mukana kehittäjäryhmässä ja toimin prosessin viestinnän asiantuntijana ja raportoi-jana (emt.). Rooli tarjosi mahdollisuuden seurata Sitran dialogiajattelun kehittymistä ja osallistua siihen liittyvään palvelumuotoiluprosessiin. Osallistujien huomiot dialogin luonteesta, Erätauko-menetelmällä käydyt dialogit ja kirjoittajan niistä tekemät havainnot vaikuttivat tämän tutkimuksen analyttisten käsitteiden valintaan. Dialogissa vaikutti olevan jotakin, joka jätti osallistujiin syvän jäljen, mutta jolle oli vaikea löytää sanoitusta dialogin ja journalismin suhteen tutkimuksessa. Tämän kokemuksen seuraaminen läheltä, siihen osallistumisen ja journalistien mukaan kutsuminen dialogeihin on innoittanut tutkimuksen asetelmaa ja tutkimuskysymyksiä.

Samalla kun läheinen käytännöllinen suhde tutkittavaan aiheeseen informoi tutkimusta, se voi myös vaikeuttaa objektiivista suhtautumista aineiston keräämiseen ja tulkintaan (Patton 2002, Given 2008). Sen vuoksi aineiston löydöksiä on vertailtu huolellisesti toisiinsa ja työssä syntyviä hypoteeseja on luettu koko aineiston valossa useita kertoja. Näin on pyritty kyseenalaistamaan omia ennakkokäsityksiä ja löytämään aineistoa mahdollisimman hyvin edustavia tulkintoja (Corbin ja Strauss 2008).

Analyyysi

Aineisto on analysoitu kolmen pääkäsitteen avulla. Polarisaation analyyseissä on aineistosta hyödynnetty sekä taustatekstejä, haastatteluja että journalistisia tekstejä. Turvallista tilaa käsittelevässä osiossa pääpaino on haastatteluissa. Kokemuspuhetta puolestaan on analysoitu pääasiassa journalististen tekstien avulla.

Polarisaatio

Vastakkainasettelun hinta pohjoismaiselle yhteiskunnalle voi olla kova. Suomi sai kokea itsenäistymisen alussa, millaista vahinkoa vihapuheen ja vastakkainasettelun tuhoisa kierre saa aikaan. (HS 20.2.2019.)

Näin *Helsingin Sanomien* pääkirjoitus avasi Suomi puhuu -hankkeen taustaa. Dialogihanke perusteltiin maalaamalla lukijoiden eteen sisällissodan kauhut, niitä kuitenkin suoraan mainitsematta. Selväksi kävi, että lehden mielestä vastakkainasettelun jatkumisen seuraus voi olla demokratian romahtaminen. Huoli oli yhteinen dialogia hyödyntäville journalistisille hankkeille ja se esiintyi läpi aineiston. Yhteiskuntarauha oli uhattuna, minkä vuoksi journalistiset mediat toivat nyt ihmisiä yhteen jakamaan kokemuksia ja kuuntelemaan toistensa mielipiteitä.

Yleisradion Journalismin akatemian johtaja Elina Ravantti (14.1.2020) perusteli Kutsu Yle kahville -hanketta:

Polarisaatio on tämän kaiken takana erittäin vahvasti. (...) Näemme oman roolimme – kansakunnan yhdistäminen kuulostaa pöllöltä – mutta saattaa ihmisiä yhteen. (Ravantti 14.1.2020.)

Helsingin Sanomien Laura Saarikoski halusi mukaan Suomi puhuu -hankkeeseen Yhdysvaltain-kirjeenvaihtajuutensa jälkeen. Hänen mielestään Suomessa ei ole vielä ymmärretty Yhdysvaltain kahtiajaon syvyyttä eikä oteta vakavasti sitä mahdollisuutta, että vastaava kehitys tapahtuisi Suomessakin.

Olin henkilökohtaisesti järkyttynyt kahtiajaosta Yhdysvalloissa ja haluttomuudesta oppia ymmärtämään toista puolta. Pelkään että se sama jyrkkyys tulee Suomeen. Ja Suomessa sillä on vakavimmat seuraukset kuin Yhdysvalloissa, joka on muutenkin individualistinen yhteiskunta. Pohjoismainen yhteiskunta perustuu solidaarisuuteen. Me maksamme veroissa toistemme palvelut, vaikka emme tunne toisiamme. (Saarikoski 14.1.2020.)

Tutkituissa esimerkeissä journalismi oli siis jollain tavalla kytköksissä polarisaation syntymiseen – ainakin siten, että journalismi voi tehdä jotain vastakkainasettelun lieventämiseksi. Journalismi tunnisti itsensä polarisaation osapuoleksi ja myönsi, että sen toimintatavoissa on parannettavaa, jotta keskusteluilmapiirin kärjistyminen ei syvene. Journalismin kehittämisen halu näkyi kaikissa taustahaastatteluissa.

Journalismi keskittyy ongelmiin ja ihmisiä jakaviin asioihin. Tarvitsemme projekteja, jotka yhdistävät meitä. (Saarikoski 14.1.2020.)

Kutsu Yle kahville -hankkeessa tavoitteena oli Elina Ravantin (14.1.2020) mukaan journalismin laadun kehittäminen. Kutsu Yle kahville tähtää vuorovaikutuksen lisäämiseen ja kuunteluun, oppimiseen ja ymmärtämiseen:

Tavoite oli myös näyttää ihmisille, että me haluamme kuulla ja oppia ymmärtämään, mitkä asiat on ihmisille tärkeitä, minkälaiset aiheet jäävät meiltä näkemättä, ja miten voimme palvella paremmin. (Ravanti 14.1.2020.)

Yhdysvalloissa yhteiskunnallista tilannetta ja journalismin roolia siinä kuvattiin vielä Suomea dramaattisemmin sanankääntein. Donald Trumpin valinta presidentiksi oli herättänyt osan medioista demokraattisen keskustelun raunioilta. Yhteiset säännöt, tavat ja portinvarijat tuntuivat kadonneen eikä media oikein tiennyt miksi.

Trumpin valinnan jälkeen 2016 Fresno oli ”ground zero” Yhdysvaltain polarisoitumisessa. Lähdimme miettimään, miten voimme vähentää polarisaatiota ja palauttaa luottamuksen mediaa kohtaan. (Calix 8.5.2020; kts. myös Morel 2018.)

Toteutetut dialogit pyrkivät asemoimaan median yhteen tuovaksi voimaksi, joka kuuntelisi ja oppisi myös niiltä, jotka eivät olleet median tavallisia seuraajia. Calixin (8.5.2020) mukaan projektilla haluttiin myös tehdä levikkityötä huomioimalla lukijapeitoltaan heikko monietninen Fresnon kaupungin eteläosa. Journalistinen media koki, että sillä oli ollut rooli polarisaation syvenemisessä ja että journalismin oli tehtävä jotain polarisaation pysäyttämiseksi. Akuutti asiasta oli tullut, kun epäluottamus mediaa itseään kohtaan oli lisääntynyt.

Yksi koskettavimmista kokemuksista oli, kun yksi ryhmä lähti tapaamaan entisiä hitsareita. Ryhmä oli valmistautunut ahdasmielisiin äijiin. Vastassa oli aikaansa seuraavia sivistyneitä miehiä. Oppi oli, että älä koskaan, milloinkaan mene ennakkosenteella tapaamaan ihmisiä. Mene mieli avoimena ja kuuntele mitä ihmiset sanovat. Journalismin ongelma on, että päättämme ennakkoon millainen ihminen on. Emme ole avoimia muuttamaan käsitystämme haastattelun aikana. (Ravantti 14.1.2020.)

Vahvimmin journalismin itsekritiikki näkyi dialogeja järjestävien kumppaniorganisaatioiden teksteissä. *Time*-lehteä avustaneen konsulttitoimisto Spaceship Median dialogisia kokeiluja motivoi huoli ”lisääntyvästä polarisaatiosta, nousevasta epäsovusta, katkeruudesta ja ilkeydestä” (<https://spaceshipmedia.org>). Journalistitaustaisten yrittäjien tavoitteena oli auttaa journalisteja menemään ”keskelle konflikteja, kuten journalistit ovat aina tehneet, mutta tehdä tällä kertaa jotain toisin” (emt.). Oli siis muutettava toimintatapoja, tällä kertaa dialogin avulla. Aineistossa ei kuitenkaan pohdittu kovin syvällisesti, mikä mahdollinen rooli journalismilla on polarisaation syntymisessä. Journalistisissa teksteissä vastuu polarisaatiosta oli selvimmin esimerkiksi vihapuhetta levittävällä internetillä ja Yhdysvalloissa kaksipuoluejärjestelmällä kuin journalistisella medialla itsellään (HS 20.2.2019; Calix 8.5.2020).

Turvalliset tilat

Dialogeihin etsittiin ihmisiä ja näkökulmia, jotka jäävät julkisessa keskustelussa yleensä syrjään. Keinot dialogiryhmien muodostamiseen vaihtelivat, mutta yhteistä niille oli pyrkimys rakentaa tila, jossa näkemysten kirjo pääsisi esiin ilman konfliktin välitöntä vaaraa.

Fresno Been dialogeihin toimitus kutsui ihmisiä julkisella pyynnöllä ja valitsi osallistujat ilmoittautuneiden joukosta. ”Haluaisitko tulla mukaan kuukauden mittaiseen moderoituun, kunnioitettavaan keskusteluun Shaw Avenuen toisella puolella asuvien naapuriesi kanssa?” (*Fresno Bee* 6.9.2018)⁵. Ilmoittautumisen yhteydessä piti täyttää lomake, jossa kysyttiin esimerkiksi mielipiteitä kaupungin toisella laidalla asuvista ja odotuksia heitä kohtaan. Yle taas pyysi uutissivuillaan kutsumaan itsensä kylään ja valitsi vierailukohteet tarjokkaiden joukosta: ”Tarjokkaista valitaan ryhmät, jotka edustavat suomalaisia mahdollisimman laajasti. Yritämme myös erikseen löytää sellaisia, joita Yle ei tavoita, joita se ei kiinnosta tai joissa se herättää epäluuloja.” (Yle 16.4.2019)

Timen ja *Advance Localin* hankkeissa toimituksen ja fasilitaattoreiden työryhmä etsi osallistujat ja testasi sopivuutta taustahaastatteluilla. Kutsuminen oli aktiivista ja henkilökohtaista, ja journalismi teki valintoja yhteisön kokoonpanosta. Keskustelijoissa oli esimerkiksi aseväkivallan uhreja, aseharrastajia, poliiseja, opettajia ja aseita itsepuolustukseen hankkineita naisia. *Helsingin Sanomien* Suomi puhuu ja Eurooppa puhuu -hankkeissa kutsuminen oli automatisoitu niin, että kuka tahansa saattoi löytää omista mielipiteistään kaukana olevan keskustelukumppanin algoritmin avulla. Fresnossa keskusteluryhmien kokoonpanot pyrkivät heijastamaan kaupungin jakautumista valkoiseen, hyvinvoivaan pohjoiseen ja etnisesti monimuotoiseen, köyhempään etelään. Yle tapasi esimerkiksi työporukoita, harraste-ryhmiä ja naapurustoja.

Tutkittuja hankkeita yhdisti pyrkimys johdattaa dialogin osapuolet omien kokemusten kertomiseen ja toisten kokemusten kuuntelemiseen. Turvallisia tiloja rakennettiin kuitenkin

varsin erilaisilla menetelmillä. Suomalaisissa esimerkeissä (HS ja Yle) dialogit olivat ainutkertaisia ja yksilöllisiä, ja niiden fasilitointi oli kevyttä. Tapahtuminen kulkuun ja turvallisen tilan rakentamiseen puututtiin vain kevyesti. Yhdysvaltalaisissa esimerkeissä pyrittiin dialogin keinojen voimakkaampaan käyttöön. *Fresno Beessa* pienryhmät oli suunniteltu kertaluonteisiksi, mutta ryhmien pyynnöstä niille järjestettiin toiset tapaamiset. Keskustelu jatkui toimittajan fasilitoimana suljetussa Facebook-ryhmässä. Sen jälkeen järjestettiin iso yleisötapahtuma. Facebook-ryhmä jatkoi fasilitoitua keskustelua vielä noin kuukauden tapahtuman jälkeen.

Tulehtuneessa ilmapiirissä varattiin paljon aikaa turvallisen tilan luomiselle, jotta kuunteleminen ja rooleista irtautuminen olisi mahdollista. *Timen* ja *Advance Localin* kaksipäiväisessä asedialogissa aseista alettiin puhua vasta, kun osallistajat olivat tutustuneet toisiinsa neljä tuntia (NJ.com 28.7.2018). Dialogin jälkeen ryhmä jatkoi fasilitoitua keskustelua Facebookissa noin 130 muun kutsutun osallistujan kanssa noin kahden kuukauden ajan. Turvallisia tiloja rakennettiin pääasiassa mediatalojen ulkopuolelle. Fresnossa kokoonnuttii ensin kirkossa, sitten toimituksessa. Kutsu Yle kahville -hankkeessa Yleisradio pyysi päästä ihmisten työpaikoille ja koteihin. *Helsingin Sanomien* hankkeissa osallistajat valitsivat oman tapaamispaikkansa, joka usein oli kahvila tai muu julkinen tila. *Timen* asedialogi pidettiin mediamuseo Newseumissa Washington DC:ssä.

Oli tärkeää, että kutsujat itse saivat valita tapaamiselle fyysisen tilan ja olla omalla tutulla kentällä. On jännittävää, kun Yle tulee kylään. (Ravanti 14.1.2020.)

Turvallisten tilojen rakentamisessa käytettiin journalistisen organisaation ulkopuolisia asiantuntijoita. *Timen* ja *Advance Localin* sekä *Fresno Been* hankkeissa avusti voittoa tavoittelematon journalistinen yritys Spaceship Media, joka keräsi ennakoon tietoa konfliktista ja osapuolten toiveista toisiaan kohtaan. *Fresno Been* hankkeessa käytettiin lisäksi Arizona State Universityn NewsCo/Labin asiantuntijoita. Kutsu Yle kahville -hanke sai alkunsa Sitran kanssa toteutetusta Erätauko-koulutuksesta, ja *Helsingin Sanomien* osallistajat evästettiin keskusteluun lehdessä julkaistuilla Erätaukon pelisäännöillä.

Aseita käsiteltyä Facebook-ryhmää moderointiin ympäri vuorokauden kahden kuukauden ajan. Työhön kuului Facebook-ryhmän ohjaamista, moderointia ja kahdenkeskisiä keskusteluja eri välineillä. Mlive-verkkosivuston toimittaja John Counts kuvaili työtään dialogitoimittajana:

Viestimme ja puhuimme osallistujien kanssa kaikkina aikoina yöllä ja päivällä. Käyskentelin takapihallani kymmeneltä illalla ja puhuin eläköityneen New Yorkin osavaltion poliisin kanssa toisen osallistujan viestiin liittyvästä ongelmasta ja yritin keksiä, miten hän voisi vastata. (Mlive.com 27.6.2018.)

Kokemuspuhe

Millaista journalismia vastakkainasettelua lievittämään pyrkivä journalismi tuotti? Kutsun aineistosta esiin nousutta juttutyyppejä tässä dialogiseksi featureksi. Dialogiset featuret olivat tuloksia journalistisista kokeiluista, joissa journalismi pyrki rakentamaan tilan niin

sanottujen kuplien välisille kohtaamisille. Tarkoitus oli jakaa ja kuunnella mielipiteitä ja kokemuksia ilman keskustelun kärjistymisen riskiä. Kokemuksista puhuminen näkyi journalistissa jutuissa vahvasti. Keskustelun osallistujien taustoja ja kokemuksia kuvailtiin, ja ne kytkettiin osaksi mielipiteitä. Kytkös rakennettiin dialogitilanteessa kokemuspuheen avulla. Esimerkiksi *Time*-lehden aseita käsittelevä dialogi käynnistettiin niin, että jokainen sai kertoa omia aseisiin liittyviä kokemuksiaan. Dialogin osallistuja Daniel Zelenka kuvaa kokemustaan New Orleansissa hurrikaani Katrinan jälkeen:

Katrina iski maanantaina (...) Kun olit siinä kaupungissa välittömästi sen jälkeen, olit todella yksin. Ei matkapuhelinverkkoa, ei puhelimia. Vaikka olisit saanut poliisin kiinni, ei toivoakaan, että poliisi olisi tullut luoksesi. Minulla oli AR-15 autossani, mistä minulla oli todella hyvä olo. (–) Henkilökohtaisen turvallisuuden kannalta se on loistava ampuma-ase. (Time 4.4.2018.)

Jutuissa pyrittiin antamaan kasvot polarisaatiolle niin, että vastakkainasettelu ei muodostu esteeksi toisten kuuntelemiselle. Ihmiset esitettiin yksilöinä, jotka pystyvät keskustelemaan rakentavasti samalla, kun heidän ajatuksensa kuvastivat yhteiskunnallisen keskustelun eri laitoja. Kokemukset rakensivat tarttumapintaa, joihin keskustelijat voivat samastua vaikka olisivat aatteellisesti vastapuolilla. Syracuse.comin jutussa (6.4.2018) näitä polarisaation kasvoja olivat aseharrastaja Jon Godfrey ja yliopiston opettaja Peter Lotto:

Tutustukaa Jon Godfreyn. Hänellä on Parishin kodissaan tusinoittain aseita, mukaan lukien AR-15. (...) Hän metsästää, ja tarvittaessa hän käyttäisi aseita tunkeilijan torjumiseen maaseudulla sijaitsevassa kodissaan. Ja tutustukaa hänen uuteen ystäväänsä Peter Lottoon. Hänellä ei ole aseita Fayettevillen talossaan. Hän on eläköitynyt IT-työntekijä, joka nyt opettaa kaikkea historiasta liiketalouteen useissa yliopistoissa. Hän ei ole varma, tarvitseeko kenenkään omistaa AR-15:tä. (Syracuse.com 6.4.2018.)

Dialogisille tilanteille tyypillistä oli ihmisten välisen kommunikaation tavoitteellinen fasilitointi. Pyrkimyksenä oli, että turvalliseen tilaan kutsutut keskustelun osapuolet loisivat uusia merkityksiä kokemusten jakamisen kautta. Näin syntyisi edellytyksiä yhteisen faktapohjan tunnustelemiselle. Jutuissa lähtökohtana oli oletus, että ilman journalismin fasilitoivaa roolia ihmiset eivät muutoin kohtaa. Jutussa luotiin jännitystä: Kuinka kaukana dialogin osapuolet ovat toisistaan? Miten erimielisyys ilmenee? Voivatko nämä ihmiset keskustella sivistyneesti? ”Nyt päästäänkin ensimmäiseen erimielisyyteen.” (HS 2.4.2019).

Journalistisessa aineistossa oli tyypillistä toisen ihmisen näkökulman tunnustavat myönnytykset. Teksteissä dokumentoitiin kokemuspuheen ja kuuntelun menetelmin tuotettu perspektiivin laajentuminen. Erimielisyyden takana olevan oman kokemuksen kertominen ja toisen kertomuksen kuunteleminen olivat käännekohta, jossa voi tapahtua muutos halussa ymmärtää toista. *Time*-lehden asedialogin osallistuja Melanie Jeffcoat kuvaili kokemusta:

Tänään koin, että tapasin jonkun, joka ajattelee aivan eri tavalla. Ok, tämä kaveri on kansallisen kiväärijärjestön maksava jäsen, ja pidän hänestä. Tällä kaverilla on kokonainen historia, jonka vuoksi hän kokee turvallisuuden tarvetta. Ja nyt ymmärrän sen ja tunnen häntä kohtaan empatiaa. (Time 4.4.2018.)

Joissain jutuissa kuvailtiin dialogiin kuuluvaa vuoropuhelua ja kuuntelua. Keskustelun osallistajat ”sanovat ymmärtävänsä” toisen näkökulman, ”tiedustelevat” toisen kantoja ja ”nyökkäävät” ymmärtämisen merkiksi (HS. 3.3.2019). Maahanmuuttoa ja julkisen sektorin vastuuta pohtiva katkelma tarjosi esimerkin kokemuspuheen kautta etenevästä dialogisesta journalismista:

”Voisin tässä kohtaa heittää sen omakohtaisen kokemuksen”, Tarvainen sanoo. ”Mieheni on tullut Afganistanista Suomeen kiintiöpakolaisena vuonna 2002. Hän oli vielä lapsi.” Viisihenkisen perheen vanhemmat eivät oppineet kunnolla suomen kieltä eivätkä ole löytäneet töitä, mutta kolme lasta ovat käyneet kouluja ja siirtyneet jo työelämään. ”Mieheni toisella siskolla oli välillä kolme eri työtä yhtä aikaa. Siihen seuraavaan sukupolveen pitää satsata. He tuovat tosi paljon kaikkea hyvää.” (HS. 3.3.2019.)

Tähän henkilökohtaiseen tarinaan maahanmuuttoon kriittisesti suhtautuva keskustelukumppani vastasi omalla kokemuksellaan:

Olen itse ollut nuorena työtön. Olin tukien väärinkäyttäjä. Aikuistuin joskus 25- vuotiaana, kun heräsin todellisuuteen, että elämässä pitää ottaa itseään niskasta kiinni. Sen jälkeen maailmankuva on muuttunut. Nyt kun olen aikuistunut ja tienaan omat rahani, tajuan, miten idiootti olen ollut. Ja minunlaisiani on paljon. (HS 3.3.2019.)

Joskus journalismi loi pysyviä siltoja kuplien välille. Syracuse.com kertoi asedialogista, jossa erimielisistä tuli pysyviä ystäviä:

Miehet ovat vastakkaisilla puolilla kansakuntamme suurimpiin kuuluvassa huutokilpailussa. Mutta käy ilmi, että he ovat samaa mieltä paljosta. Ja he pitävät toisistaan niin paljon, että he ovat jutelleet sähköpostitse ja tekstiviesteillä päivittäin tapaamisestaan lähtien muutama viikko sitten. (Syracuse.com 6.4.2018.)

Aineistosta muodostui kuva onnistuneista kohtaamisista, mutta dialogin rajallisuus tunnustettiin sekä journalistisissa jutuissa että taustahaastatteluisissa. Kohtaamiset olivat tärkeitä sekä osallistujille että niitä dokumentoineille toimittajille, mutta journalistisista teksteistä nousi esiin epävarmuus muutoksen pysyvyydestä. Tekijöiden huolena oli myös, että paljon työtä vaativa hanke ei välttämättä synnytä niin klikattuja juttuja, että toimitukset panostaisivat niihin jatkossa.

Oli tosi liikuttavaa katsoa palautelomakkeita. Oli esimerkiksi yksinkertainen oivallus, että nyt vasta ymmärrän, miksi toinen ajattelee niin kuin ajattelee. Tai esimerkiksi ”käytiin hiihtämässä; sain uuden ystävän”. Erilaiset mielipiteet saivat neutraalit kasvot. Jäin miettimään, välitimmekö tarpeeksi hyvin sitä, kuinka merkityksellinen kokemus tämä osallistujille oli. (Saarikoski 14.1.2020.)

Tulokset

Tutkimuksen tulokset esitellään seuraavassa tutkimuskysymysten alla. Sen jälkeisessä keskusteluosuudessa käydään läpi aineistossa ilmenevän dialogin suhdetta kansalaisjournalismin tutkimuksen ja dialogisen filosofian kirjallisuuteen.

1. Miten journalistiset organisaatiot perustelevat dialogisia kokeiluja?

Polarisaatio tarjoaa perustelun toimia toisin

Tiedotusvälineet Euroopassa ja Yhdysvalloissa tekevät uudenlaista dialogista journalismia vastauksena yhteiskunnalliselle polarisaatiolle. Dialogi tuntuu tarjoavan journalismille ulospääsyn polarisoituneesta huutokilpailusta, jonka areenaksi ja osapuoleksi journalismi on – osin itseaiheutetusti – ajautunut. Dialogi tarjoaa mediataloille käyttökelpoisen käsitteen ja käytännön uusien kokeilujen tekemiselle. Kutsu dialogiin viestittää yleisölle: Tällä kertaa me toimimme toisin. Huuto saa loppua. Nyt on kuuntelemisen aika. Näin dialogi toimii iskusanana, johon sisältyy runsaasti toiveita ja lupauksia. Dialogista toivotaan journalismin ja yleisön välisen luottamuksen palauttajaa. Siitä toivotaan journalismille yhtä uutta yhteiskunnallista tehtävää. Journalismi haluaa nyt auttaa pelastamaan yhteiskunnan demokratian romahtamiselta (HS 20.2.2019). Dialogisten kokeilujen avulla lukijoille luvataan uusia kokeuksia ja uudenlaisia journalistisia sisältöjä.

Osapuoleksi ajautunut journalismi

Mediat olettavat, että polarisaatio on tehnyt yhteiskunnallisen keskustelun mahdottomaksi. Mediaympäristöä kuvaillaan aineistossa kovin sanankääntein: ”ground zero”, ”huutokilpailu”, ”katkeruus ja ilkeys” (Calix 8.5.2020; Syracuse.com 6.4.2018; Spaceship Media). Kysymys ei ole vain keskustelusta, jota media seuraa; journalismi kokee, että siitä on tullut aggressiivisen keskustelun osapuoli ja maalitaulu. Mediaa myös vihataan. Tätä muuttunutta suhdetta yleisöön lähdetään tutkimaan dialogilla. Polarisoituneessa yhteiskunnallisessa ilmapiirissä mediat eivät luota dialogin syntymiseen ilman tietoista tavoitetta, ohjausta ja työkaluja.

Mediatalo ei ole turvallinen tila kaikille

Dialogihankkeisiin sisältyy journalismin itsekritiikkiä. Taustahaastatteluissa tulee näkyviin ajatus siitä, että myös journalismin tulisi itse pyrkiä arvostelmista pidättymiseen. Epäsuorasti journalismin osallisuus polarisaation syntyyn näkyy siinä, että dialogeja järjestetään paikoissa, jotka koetaan medioita puolueettommiksi: kahviloissa, kirkoissa ja muissa julkisissa tiloissa. Toimituksen auditorio ei välttämättä ole se neutraali paikka, jossa erimieliset voivat kohdata.

Dialogisen journalismin itsekritiikki ilmenee taustahaastatteluissa ja tehdyissä valinnoissa. Mahdollisia kehittämiskohteita tai virheitä ei juurikaan analysoida julkisuuteen näkyvällä tavalla. Journalismin omaa kokemuspuhetta siitä, millaista on olla huutomyrskyn ja ilkeyden osapuoli, ei kuulla.

2. Millaisia dialogisia toimintatapoja journalismissa sovelletaan?

Suljetut dialogit

Tutkitut dialogit ovat valtaosalle yleisöstä suljettuja, eikä niitä voi seurata muuten kuin journalististen lopputuotteiden kautta. Dialogeissa tapaavat vastakohtaparit kahdestaan tai pienryhmät suljetuissa tiloissa.

Dialogissa oletetaan, että ihmiset eivät pysty kuuntelemaan keskusteluun vain siten, että he pääsevät osaksi jotain joukkoa. Keskustelevasta yhteisöstä pyritään luomaan sellainen, että se heijastelee laajemman yhteiskunnan moninaisuutta ja sitä kautta mahdollisimman monenlaiset *kokemukset pääsevät* esiin. Koska moninaisuuden sisältyminen polarisaation oloissa riski konfliktista, kaikkien vapaa pääsy osallistumaan keskusteluun on dialogin mahdollinen este.

Valikoiva kutsuminen

Tutkitut mediat ovat luoneet erilaisia kutsumisen menetelmiä turvallisen tilan muodostamiseksi. Osallistujien valintoihin sisältyy taustahaastatteluja, harkintaa osallistujien sopivuudesta osaksi ryhmää ja tietynlaisia ihmisiä yksityisiin kohtaamisiin ohjaava algoritmi. Valintojen prosessit ja kriteerit eivät juurikaan näkyneet dialogijournalismin juttuja lukevalle yleisölle.

Toimituksen ulkopuoliset konseptit

Dialogien toteutuksessa käytetään asiantuntemusta ja toimintakonsepteja, jotka tuodaan toimituksiin ulkopuolelta. Ammattimainen fasilitointi on tullut mukaan kuvaan sekä kutsumisessa, suunnittelussa että keskustelun ohjaamisessa. Ohjaaminen voi tapahtua esimerkiksi Erätaun pelisääntöjen avulla (Suomi puhuu ja Kutsu Yle kahville) tai tuomalla prosessiin mukaan Spaceship Median kaltaisia ulkopuolisia fasilitaattoreita ja prosessisuunnittelijoita (*Time* ja *Fresno Bee*). Vahvalla fasilitoivalla otteella esimerkiksi asediialogissa pyrittiin varmistamaan, että keskustelusta ei seuraa polarisaatio-oletusta vastaava konflikti.

Ohjattu puhetapa luo turvallisen tilan

Mediat rakentavat turvallisia tiloja, joissa keskustelevia pareja tai pienois-yhteisöjä pyritään pysäyttämään dialogiseen puhetapaan. Pirkimykseenä on ohjata keskustelijat totuttujen väittelyroolien ja niihin liittyvien ajatusmallien tarkkailuun ja niistä luopumiseen. Myös deliberaatioon kuuluvat mahdolliset ratkaisut ja toiminta kytketään irti dialogista. Näin varmistetaan, että kaikki tulevat kuulluksi ja erilaiset näkökulmat pääsevät osaksi keskustelua. Dialogisessa journalismissa kokemuspuhetta tuotetaan tavoitteellisesti. Osallistujille kerrotaan, miten puhua, ja tätä puhetta dokumentoidaan runsaasti. Dialogin ensisijainen tarkoitus on ymmärryksen lisääminen. Prosessissa ei pyritä ratkaisuihin eikä yhteisymmärrykseen. Kokemuksen kertominen ja toisen kokemuksen kuunteleminen tarjoavat mahdollisuuden tarkastella esimerkiksi arvojen takana olevia tunteita ja motiiveja. Kokemuksen

kertominen dialogissa on henkilökohtainen teko, joka kutsuu muut keskustelijat mukaan luomaan kokemuksista muodostuvaa kokonaisukuvaa.

Vastuu journalismista on toimittajilla

Dialogeissa ei pyritä yleisön tuottamaan journalismiin. Journalistiset tuotteet ovat ammattitoimittajien tuottamia. Osallistujien käymä digitaalinen keskustelu tapahtuu enimmäkseen suljetuilla alustoilla.

3. Miten dialogi ilmenee journalistisissa lopputuotteissa?

Dialoginen feature dokumentoi kokempuspuheen

Menetelmien käyttö tuottaa sekä Suomessa että Yhdysvalloissa varsin samankaltaista journalismia, jota yllä on kutsuttu dialogiseksi featureksi. Sekä lyhyet (HS, Yle) että pitkät dialogit (*Fresno Bee*, *Time* ja *Advance Local*) tuottavat journalismia tai journalismin kehittämistyötä, jossa polarisaatio henkilöidään ja tuodaan kuuntelemaan yhteyteen erimielisten kanssa kokempuspuheen avulla. Dialogisessa featuressa jutun jännitysmomentti muodostuu kohtaamisen mahdollisuudesta tai mahdottomuudesta. Lukijalle muodostuu kaksi inhimillistä samastumispintaa yhteiskunnalliseen kahtiajakoon. Kohtaamisen mahdollisuutta lisätään sillä, että dialogi kytkeytyy irti poliittisesta keskustelusta ja yhteiskunnallisista päätöksentekoprosesseista.

Journalismin oma kokempus puuttuu

Dialogisesta featuresta puuttuu journalismin oma kokempuspuhe. Millaista on olla osa polarisaation huutomyrskyä? Mitä muut voisivat oppia siitä? Nämä kysymyksen jäävät käsittelemättä. Journalismi pyrkii mahdollistamaan dialogia, mutta samalla jättäytyy itse dialogisen kokempuspuheen ulkopuolelle.

Keskustelu

Polarisoituneen keskusteluilmapiirin tunnukseksi on Suomessa muodostunut lausahdus ”näin nämä asiat koetaan” (Vihma ym. 2018, 61–63). Lausahdus voidaan tulkita faktoja vähätteleväksi ja polarisaatiota lietsovaksi. Se ikään kuin asettaa kokempukset ja faktat vastakkain ja väittää, että kansan kokempus kumoo eliitin faktat. Aineiston valossa toteamuksen voi tulkita myös neutraalisti: kokempuksen tärkeyttä korostavaksi. Kenties polariaatiossa on ainakin joiltain osin kyse siitä, että kaikkien kokempuksia ei ole kuultu osana julkista keskustelua. Dialogisen journalismin omin alue julkisessa keskustelussa on kokempusten kuunteleminen ja niiden tuominen kunnioittavaan vuorovaikutukseen toistensa kanssa. *Timen* asedialogissa osallistuja kuvasi kokempuspuheen mahdollistamaa näkökulman avautumista:

Tällä kaverilla on kokonainen historia, jonka vuoksi hän kokee turvallisuuden tarvetta. Ja nyt ymmärrän sen ja tunnen häntä kohtaan empatiaa. (Time 4.4.2018.)

Alhasen (2017, 84–87) mukaan kokemuspuheen merkitys julkisessa keskustelussa on, että se tarjoaa väitteitä ja mielipiteitä helpomman samastumisinnan monimutkaisiin aiheisiin. Kokemuspuheen tavoite on ylläpitää ja laajentaa keskustelun ennakkoluuloista vapaata luonnetta ja pitää kiinni dialogille ominaisesta tässä ja nyt -hetkestä. Tätä pysäyttämisen ja katselemisen pyrkimystä Bohm (1996) ja Senge ja kumppanit (2005) ovat kuvanneet käsitteellä arvostelmista pidättäytyminen (*suspension of judgement*).

Julkinen tila on polarisoituneessa keskusteluilmapiirissä muuttunut aiempaa turvattommaksi. Kansalaisten kokemukset ja niihin kytkeytyvät merkitykset jäävät jakamatta ja kuulematta. Osapuolet saattava tulkita tiedon hyvin ristiriitaisilla tavoilla. Dialogisen tilan rakentaminen on interventio, jonka tavoitteena on palauttaa keskustelun mahdollistava turva julkiseen tilaan. Tässä mielessä dialogia voi pitää kansalaisjournalismin traditiosta kumpuavana aiempaa pessimistisempänä sovelluksena. Kansalaisjournalismi on pyrkinyt rakentamaan avoimia keskustelun tiloja. Oleellista on ollut pääsy osaksi keskustelua. Kansalaisjournalismin perinteessä dialogi näyttäytyy laadukkaana vuorovaikutuksena, joka voi johtaa demokraattisen kansalaisuuden vahvistumiseen (Heikkilä ja Kunelius 1997). Dialogi ja deliberaatio on siis kytketty toisiinsa (Ahva ja Wiard 2018; McCoy ja Scully 2002). Dialoginen journalismi on polarisaation oloissa tehnyt päinvastaisia ratkaisuja. Dialogit ovat suljettuja ja kutsuperusteisia. Dialogisessa journalismissa dialogia ja deliberaatiota ei pyritä yhdistämään, vaan ne pyritään erottamaan toisistaan. Vaikka dialogi ja deliberaatio ovatkin käytännössä usein samaa jatkumoa, dialogissa keskustelu pysäytetään kokemuspuheen tarkasteluun.

Kansalaisjournalismi näyttää oletavan, että ihmiset haluavat vaikuttaa yhteisiin asioihin ja osallistuvat keskusteluun tasapuolisesti ja toisia kuunnellen (Kunelius 1999). Luultavasti he haluavatkin. Mutta oletus voi olla ulosulkeva, jos näin ei ole, tai jos kokemukset kansalaisuudesta ja vaikuttamisesta poikkeavat paljon toisistaan. Tarkoitus ei ole tällä tulkinnalla rakentaa vanhasta kansalaisjournalismista demokratiaoptimistista karikatyyriä; tasa-arvoisen ja kunnioittavan keskustelun järjestämisen ongelmat pantiin kyllä merkille jo ainakin parikymmentä vuotta sitten (Kunelius 1999). 2000-luvulla verrattain nopeasti koventunut julkinen keskusteluilmapiiri on pakottanut kiinnittämään entistä enemmän huomiota siihen, että dialogin kautta deliberaatioon etenevä ihanne on liian haasteellinen (vrt. Heikkilä ja Kunelius 1997). Historiallinen konteksti siis selittää osaltaan, miksi dialogin teoriaan ja käytäntöön kohdistuu nyt enemmän mielenkiintoa kuin 1990-luvun kansalaisjournalismissa.

Polarisaatiokehitys vaikuttaa muuttaneen medioiden suhtautumista myös digitaaliseen kansalaisjournalismiin. Journalistisista dialogeista on kadonnut iso osa siitä teknologisesta optimismista, joka kansalaisjournalismissa vallitsi 1990-luvulta alkaen (Rheingold 1993, 2000; Shirky 2008, 2010; Bruns 2007). Hyvän keskustelun ei enää oleteta syntyvän vain teknologian mahdollistamana. Dialogin lähtökohta on, että hyvä keskustelu on parhaimmillaankin koko ajan alttiina ennakkoluuloille ja väärinymmärrykselle. Dialogien digitaaliset keskustelut käydään suljetuissa Facebook-ryhmissä, joita laajennetaan harkiten ja joita fasilitoidaan ammattimaisesti. Portit ja portinvartijat tekevät paluuta dialogin muodossa.

Monissa sosiaalisesti vastuullisen journalismin alatyypeissä on demokratiaan, osallisuuteen ja yhteiskuntarauhaan liittyviä päämääriä. Kansalaisjournalismi pyrkii vahvistamaan deliberativista yhteisöä. Rakentavan journalismin lähtökohta on positiivisen psykologiaan perustuva havainto siitä, että ratkaisuja sisältävä journalismi synnyttää lukijoissa

toimintakykyä (Seligman ja Csikszentmihalyi 2014; McIntyre ja Gyldensted 2018). Dialogi voi auttaa sosiaalisten ongelmien ratkaisussa (Heikka 2017). Tämän tutkimuksen valossa dialogi ottaa etäisyyttä ratkaisukeskeisyyteen. Luottamuksen luominen on akuutimpi haaste. Dialogissa ei myöskään olla kovin kiinnostuneita kansalaisten osallistuvasta roolista journalismin tuottajina. Voiko dialogia silloin pitää sosiaalisesti vastuullisena journalismina? Siinä mielessä kyllä, että journalismi perustelee dialogia yhteiskunnan polarisaatiolla. Dialoginen journalismi pyrkii vahvistamaan toista kunnioittavaa rinnakkaiseloa yhteiskunnassa. Dialogin omin alue ei kuitenkaan ole sen mahdollisissa seurauksissa, vaan dialogissa itsessään.

Journalismin dialogisia pyrkimyksiä voi analysoida Buberin (1937 [1999]) dialogisen filosofian avulla. Dialogisissa kohtaamisissa journalismi luo ja ylläpitää tiloja, joissa toisen ihmisen itseisarvoinen tunnustaminen olisi mahdollista. Buberin (emt.) jaottelua Minä-Sinä / Minä-Se noudattaen voi sanoa, että suurin osa julkisesta keskustelusta tapahtuu toista välineellistävässä Minä-Se-suhteessa. Polarisoituneessa ilmapiirissä yhteiskunnallisen keskustelun ylläpitäminen vaatii erityisiä toimia, joita tässä tutkimuksessa ovat kokemuspuheen kannustaminen ja suljettujen, turvallisten tilojen rakentaminen. Dialogisessa journalismissa syntyy hetkiä Buberin (emt.) hahmottelemalle dialogiselle Minä-Sinä-suhteelle, jossa keskustelukumppani ei ole väline millekään keskustelun ulkopuoliselle päämäärälle.

Minän ja Sinän välillä ei ole pyrkimystä, pyydettyä eikä ennakoitua (...). Kaikki keinot ovat este. Kohtaaminen tapahtuu vain siellä, missä kaikki keinot ovat sortuneet. (Buber 1923 [1995], 34.)

Buber kuvailee dialogin ja monologin suhdetta värikkäästi. Kun Minä-Sinä-suhteesta siirrytään Minä-Se-suhteeseen, melodiasta revitään irti yksittäiset nuotit, eikä musiikkia enää ole (Buber 1937 [1999], 59). Näkökulmasta riippuen Buberin filosofiaa voi kehua oivaltavaksi tai moittia hämäräksi. Dialogiset kohtaamiset muistuttavat monille tuttuja arvokkaita elämäkokemuksia, mutta sisältävät myös mystisen kokemuksen piirteitä. Tämä ominaisuus on yhteydessä Buberin eksistenssifilosofian uskonnolliseen luonteeseen. Perimmäisenä Minä-Sinä-suhteena hän pitää ihmisen ja Jumalan suhdetta. Osa dialogin viehätyksestä julkisessa keskustelussa voi liittyä siihen, että arjen ylittävälle myönteisille kokemuksille on journalismissa melko vähän tilaa ja yleisesti hyväksyttyä kieltä. Buberin (1937 [1999]) hahmottelema dialogi ei pyri muuhun kuin dialogiin itseensä. Määrittely vetää rajan muihin keskustelun muotoihin, esimerkiksi päätöksentekoa valmistelevaan deliberaatioon. Dialogisessa journalismissa tällainen raja on juuri nyt tarpeellinen, koska Minä-Sinä-suhteiden luominen polarisaation raja-aitojen yli on entistä vaikeampaa. Dialogi ei pyri synnyttämään päätöksiä, ei edes valmiuksia niihin. Se ei ole arvokas deliberaation esiasteena, vaan itsensä vuoksi. Dialogin peruskysymys, ”millaisia kokemuksia sinulla on asiasta X”, riisuu kohtaamisen ennakkoehdot minimiin. Buberin (emt.) teorian käytettävyyttä on lisännyt Bohmin (1996), Sengen ja kumppanien (1995) ja Isaacsin (1993) organisaatiotutkimuksen alueella tekemä työ, jossa on pyritty konkretisoimaan dialogisen kohtaamisen tapoja nykyajan työelämän tarpeisiin. Turvallinen dialogitila auttaa osallistujia kuuntelemaan toistensa kokemuksia ja oppimaan niistä. Tälle pohjalle on kehitetty oppivan organisaation teoriaa (Isaacs 1993). Sitran Erätauko-dialogissa näkyy sama tavoite tehdä dialogista matalan kynnyksen interventio, jonka avulla monimutkaisista ja ihmisiä jaka-

vista ongelmista voidaan keskustella. Aineiston valossa Erätuon konkreettiset pelisäännöt esimerkiksi kokemuspuheeseen ohjaamisesta ovat tehneet siitä käyttökelpoisen työkalun myös journalistisessa dialogissa.

Jos dialoginen journalismi ymmärretään Buberin (1937 [1999]) filosofian valossa, sen voi halutessaan erottaa varsin selkeästi muista sosiaalisesti vastuullisen journalismin muodoista. Erottavia tekijöitä ovat suljetut dialogit, kokemuspuhe, tavoitteettomuus ja journalistisen tekijyyden palautus toimittajille. Kohtaamisen ulkopuolisia tavoitteita lykätään, jotta osallistujat tuottaisivat hetken verran Buberin (emt.) hahmottelemaa dialogisen suhteen musiikkia.

Tutkimuksen rajoituksia ja jatkokysymyksiä

Dialogiin sisältyvä journalismin itsekritiikki ilmenee tutkimusaineistossa varsin epäsuorasti. Varsinkin journalistisissa lopputuotteissa journalismin oma kokemuspuhe on vähäistä. Osittain tässä havainnossa voi olla kyse tutkimuksen asetelmasta ja kysymyksistä. Journalismin itsekritiikkiin ei kiinnitetty kovin paljon huomiota esimerkiksi haastatteluissa jatkokysymysten avulla. Neljän tapauksen tarkastelun perusteella ei ole syytä tehdä tästä asiasta yleistäviä päätelmiä. Aihepiiri antaa kuitenkin aihetta lisäpohdintaan.

Journalistiseen työhön voisi kuulua myös läpinäkyvä keskustelu siitä, mikä journalismissa on monologista (polarisaatiota ruokkivaa), mikä puolestaan dialogista (polarisaatiota lieventävää). Tutkimuksen fokusta voisi laajentaa dialogisista erityistilanteista jokapäiväisen journalistisen työn tutkimiseen. Millaisia dialogin elementtejä liittyy esimerkiksi tiedonhankintaan viranomaisten, päättäjien ja yleisön parissa? Entä tavanomaiseen uutistekstiin? Onko dialogista toimittajille hyötyä muodollisten dialogitilanteiden ulkopuolella? Millaista olisi päivittäinen journalistinen työ, jossa mahdollisuus Minä-Sinä-kohtaamisiin olisi useammin läsnä?

Viitteet

- 1 Tästäkin jaottelusta on poikkeuksia. Esimerkiksi Allan ja Thorsen (2009) tutkivat kansalaisjournalismin (*citizen journalism*) käsitteen alla etupäässä digitaalisten välineiden mahdollistamaa yleisön osallistumista sisällöntuotantoon.
- 2 Myös kuunteleminen ja liittyminen voivat näkyä dialogista kirjoitettavissa teksteissä. Tutkimuksessa on kuitenkin oletettu, että kuunteleminen ja liittyminen jäävät herkästi pois, kun journalisti tuottaa dialogista julkaistavan tekstin. Tällainen mahdollinen dialogin kaventuminen sen muuttuessa julkiseksi on oman tutkimuksensa aihe, joka vaatisi paikalla tapahtuvaa havainnointia ja/tai nauhoitettuja dialogeja.
- 3 Muita dialogiin ja vuorovaikutuksen laatuun keskittyviä kokeiluja ovat esimerkiksi *De Correspondentin* and *Algemeen Dagblad*in yhteistyö, Hs.fi:n ja Erätuon verkkokeskustelun fasilitoinnin kokeilu, *Aamulehden* Kohtaamiskone, Yleisradion juontajien ja taustatoimittajien dialogikoulutus sekä yhdysvaltalaiset start-upit Kialo, Abridge News ja Cortico.
- 4 Erätuon jatkokehittämiseen perustettua Erätuoko-säätiötä rahoittavat Sitran lisäksi Jenny ja Antti Wihurin rahasto, Suomen Kulttuurirahasto ja Svenska Kulturfonden.
- 5 Shaw Avenue jakaa Fresno kaupungin pohjoiseen ja eteläiseen osaan.

Aineistolähteet

- Calix, Brianna. 8.5.2020. Haastattelu.
 Ravantti, Elina. 14.1.2020 Haastattelu.
 Saarikoski, Laura. 14.1.2020. Haastattelu.
- Fresno Bee 6.9.2018. Let's talk about Fresno's divide.
https://account.fresnobee.com/paywall/subscriber-only?resume=217523635&intcid=ab_archive.
- HS 20.2.2019. Kohtaaminen auttaa ymmärtämään erimielisiä.
<https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000006006861.html>.
- HS. 2.4.2019 Kun Tommi, 46, ja Hertta, 18, kohtasivat Suomi puhuu -tapaamisessa, turha small talk jäi väliin: "Olen kaiken pahan alku". <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006055756.html>.
- HS 3.3.2010 Eri mieltä kaikesta. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000006019904.html>.
- MLive 28.6.2018. Empathy, understanding and guns in the age of social media.
https://www.mlive.com/news/2018/06/empathy_understanding_and_guns.html.
- NJ.COM 28.6.2018. I moderated a conversation about guns with 150 Americans. How we found common ground.
https://www.nj.com/opinion/2018/06/i_moderated_a_conversation_about_guns_with_150_ame.html.
- Sitra 14.12.2017. Osallistujien rohkaiseminen puhumaan omista kokemuksista.
<https://www.sitra.fi/caset/osallistujien-rohkaiseminen-puhumaan-omista-kokemuksista>.
- Spaceship Media (N.d) The Spaceship Story. <https://spaceshipmedia.org>.
- Syracuse.com 6.4.2018. A friendship forged in disagreement: One wants better gun control, one supports the NRA. https://www.syracuse.com/living/2018/04/a_friendship_forged_in_disagreement_one_wants_better_gun_control_one_supports_th.html.
- Time 4.4. 2018. What Happens When You Reimagine the Difficult Conversation About Guns.
<https://time.com/5226590/guns-conversation-america/>.
- Yle 16.11.2020 Hyvin sanottu – Bra sagt -hanke kutsuu parantamaan suomalaista keskustelukulutturia.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/11/16/hyvin-sanottu-bra-sagt-hanke-kutsuu-parantamaan-suomalaista>.
- Yle. 16.4.2019 Sinä siellä, kutsu Yle kahville! Ylen väki tuo pullat ja kuuntelee, mitä suomalaisilla on sydämellään.
<https://yle.fi/uutiset/3-10734820>.

Kirjallisuus

- Ahva, Laura. 2003. Kohti keskustelemaa journalismia. Kansalaisjournalismin kokeilua. Kritiikkiä ja arviointia. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Ahva, Laura. 2010. *Making news with citizens: Public journalism and professional reflexivity in Finnish newspapers*. Tampere University Press.
- Ahva, Laura. 2018. "Osallistuvan journalismin ankkuroivat käytännöt." *Media & viestintä* 41 (1): 75–96.
<https://doi.org/10.23983/mv.69955>.
- Ahva, Laura ja Victor Wiard. 2018. "Participation in Local Journalism: Assessing Two Approaches through Access, Dialogue and Deliberation." *Sur le journalisme* 7 (2): 64–79.
- Alhanen, Kai. 2017. *Dialogi demokratiassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Allan, Stuart ja Einar Thorsen, toim. 2009. *Citizen journalism: Global perspectives*. New York: Peter Lang.
- Anderson, Rob, Robert Ward Dardenne ja G. Michael Killenberg. 1994. *The conversation of journalism: Communication, community, and news*. Westport, CT: Praeger.
- Attias, Miriam ja Bart Brandsma. 2020. "Polarisaatio ja konfliktit – eli kuinka me ja ne -ajattelu vaikuttaa keskinäisissä konflikteissamme." Teoksessa *Me ja ne. Välineitä vastakkainasetteluiden aikaan*, toimittaneet Miriam Attias ja Jonna Kangasoja, , ss. 18–46. Helsinki: Into Kustannus.
- Atton, Chris, toim. 2015. *The Routledge Companion to Alternative and Community Media*. Routledge: London and New York.
- Baldwin, Christina ja Ann Linnea. 2010. *The circle way: A leader in every chair*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- Barlow, John Perry. 1996. A declaration of the independence of cyberspace. Electronic Frontier Foundation. Luettu 4.1.2017. <https://www.eff.org/cyberspace-independence>.

- Beckett, Charlie ja Robin Mansell. 2008. "Crossing boundaries: New media and networked journalism." *Communication, Culture @ Critique* 1 (1): 92–104. <https://doi.org/10.1111/j.1753-9137.2007.00010.x>.
- Benesch, Susan. 1998. "The Rise of Solutions Journalism." *Columbia Journalism Review* March/April. 36 (6): 36.
- Benkler, Yochai. 2006. *The Wealth of Networks*. New Haven: Yale University Press.
- Benkler, Yochai, Hal Roberts, Robert Faris, Alicia Solow-Niederman ja Bruce Etling. 2015. "Social mobilization and the networked public sphere: Mapping the SOPA- PIPA debate." *Political Communication* 32 (4): 594–624. <https://doi.org/10.1080/10584609.2014.986349>.
- Bohm, David. 1996. *On dialogue*. New York: Routledge.
- Brandsma, Bart. 2017. *Polarisation: Understanding the Dynamics of Us Versus Them*. Schoonrewoerd: BB in Media.
- Bruns, Axel. 2007. "Producers, Generation C, and Their Effects on the Democratic Process." *Teoksessa MIT5: Media In Transition: Creativity, Ownership and Collaboration in the Digital Age*, 1–26. Massachusetts, Cambridge: Massachusetts Institute of Technology.
- Buber, Martin. 1923 [1995]. *Minä ja Sinä*. Porvoo: WSOY.
- Buber, Martin. 1937 [1999] *I and Thou*. New York: Charles Scribner's Sons. Kindle Edition.
- Cooper, Mick. 2003. "'I-I' and 'I-Me': Transposing Buber's Interpersonal Attitudes to the Interpersonal Plane." *Journal of Constructive Psychology* 16 (2): 131–53. <https://doi.org/10.1080/10720530390117911>.
- Corbin, Juliet ja Anselm Strauss. 2018. "Strategies for qualitative data analysis." *Basics of Qualitative Research. Techniques and procedures for developing grounded theory* 3.
- Dewey, John. 1927. *The Public and its' Problems. An Essay in Political Inquiry*. University Park, Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press.
- Diamond, Larry. 2010. "Liberation technology." *Journal of Democracy* 21 (3): 69–83.
- Elo, Satu, Maaria Kääriäinen, Outi Kanste, Tarja Pölkki, Kati Utriainen ja Helvi Kyngäs. 2014. "Qualitative content analysis: A Focus on trustworthiness." *Sage Open* 4 (1). <https://doi.org/10.1177/2158244014522633>.
- Given, Lisa M., toim. 2008. *The SAGE encyclopedia of qualitative research methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Glasser, Theodore Lewis, toim. 1999. *The idea of public journalism*. New York: Guilford Press.
- Habermas, Jürgen. 1989 [1962]. *The Structural Transformation of the Public Sphere. An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Hautakangas, Mikko ja Laura Ahva. 2018. "Introducing a New Form of Socially Responsible Journalism." *Journalism Practice* 12 (6): 730–746. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1470473>.
- Heikka, Taneli ja Elias Carayannis. 2017. "Three stages of innovation in participatory journalism – co-initiating, co-sensing and co-creating news in the Chicago school cuts case. *Journal of the Knowledge Economy* 10 (2): 437–464.
- Heikka, Taneli. 2017. *Dialogic Journalism. How can journalists participate in the networks of social innovation?* Jyväskylä Studies in Humanities 327. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto.
- Heikka, Taneli. 2018. Dialogin vuoro – Viisi teesiä päättäjille rakentavasta yhteiskunnallisesta keskustelusta. Selvityksiä 129. Sitra.
- Heikka, Taneli, Katja Valaskivi ja Turo Uskali. 2016. "Crashing a National Media Event. Circulation of Social Imaginaries in the Gatecrashers Riots in Finland." *Teoksessa Media Events: A Critical Contemporary Approach*, toimittaneet Bianca Mitu ja Stamatios Poulakidakos, 92–113. Peter Lang. https://doi.org/10.1057/9781137574282_6.
- Heikkilä, Heikki ja Risto Kunelius. 1997. "Julksen journalismin äärellä." *Tiedotustutkimus* 20 (4): 4–21. <https://doi.org/10.23983/mv.61297>.
- Heikkilä, Heikki. 2001. *Ohut ja vankka journalismi. Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännössä 1990-luvulla*. Tampere University Press.
- Heinonen, Ari, Maarit Mäkinen, Seija Ridell, Ari Martikainen, Mika Haltu ja Esa Sirkkunen, toim. 2001. *Locality in the global net. The Internet as a space of citizen communication and local publicness*. Journalism Research and Development Centre, Publications, Series C33. University of Tampere.
- Hornmoen, Harald ja Steen Steensen. 2014. "Dialogue as a Journalistic Ideal." *Journalism Studies* 15 (5): 543–554. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2014.894358>.
- Isaacs, William N. 1993. "Taking flight: Dialogue, collective thinking, and organizational learning." *Organizational Dynamics* 22 (2): 24–39. [https://doi.org/10.1016/0090-2616\(93\)90051-2](https://doi.org/10.1016/0090-2616(93)90051-2).
- Isaacs, William N. 2008[1999]. *Dialogue: The art of thinking together*. New York, London, Toronto, Sydney Auckland: Currency.
- Krishnamurti, Jiddu. 1969. *Freedom from the Known*. New York: Harper and Row.

- Kunelius, Risto. 1999. "Journalismi keskustelun tiellä." *Tiedotustutkimus*, 22 (3): 42–59. <https://doi.org/10.23983/mv.62817>.
- Laaksonen, Salla-Maaria. 2017. "Keskustelukuplia ja kaikukammioita: missä on demokratian dialogi verkossa?" Teoksessa *Demokratiassa kuplii: Dialogin mahdollisuus suomalaisessa digiyhteiskunnassa*, toimittaneet Liisa Männistö ja Niklas Wilhelmsson, 27–29. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Lasica, Joseph, D. 2003. "What is Participatory Journalism?" *USC Annenberg Online Journalism Review*. Luettu 4.1.2021. <https://www.ojr.org/ojr/workplace/1060217106>.
- Lewis, Seth, C. 2012a. "From journalism to information: The transformation of the Knight Foundation and news innovation." *Mass Communication and Society* 15 (3): 309–334. <https://doi.org/10.1080/15205436.2011.611607>.
- Lewis, Seth, C. 2012b. "The tension between professional control and open participation: Journalism and its boundaries." *Information, Communication & Society* 15 (6): 836–866. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.674150>.
- Lilleker, Darren, Einar Thorsen, Daniel Jackson ja Anastasi Veneti, Anastasi. 2016. *US Election Analysis 2016: Media, Voters and the Campaign. Early Reflections from Leading Academics*. Centre for the Study of Journalism, Culture and Community, Bournemouth University. <https://eprints.bournemouth.ac.uk/24976/>.
- McCoy, Martha ja Patrick L. Scully. 2002. "Deliberative Dialogue to Expand Civic Engagement: What Kind of Talk Does Democracy Need?" *National Civic Review* 91 (2): 117–135.
- McIntyre, Karen ja Cathrine Gyldensted. 2018. "Positive Psychology as a Theoretical Foundation for Constructive Journalism." *Journalism Practice* 12 (6): 662–678. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1472527>.
- Merritt, Davis. 1995. "Public Journalism – Defining a Democratic Art." *Media Studies Journal* 9 (3): 125–32.
- Merritt, Davis. 1998. *Public Journalism and Public Life*. New York: Routledge.
- Mouffe, Chantal. 2000. *The Democratic Paradox*. London: Verso
- Mouffe, Chantal. 2005. *On the Political*. London: Routledge
- Morel, Ricki. 2018. Can Dialogue Journalism Engage Audiences, Foster Civil Discourse, and Increase Trust in the Media? *Nieman Reports* 23.10.2018. Luettu 5.1.2021. <https://niemanreports.org/articles/can-dialogue-journalism-engage-audiences-foster-civil-discourse-and-increase-trust-in-the-media/>.
- Nip, Joyce Y. M. 2006. "Exploring the Second Phase of Public Journalism." *Journalism Studies* 7 (2): 212–236. <https://doi.org/10.1080/14616700500533528>.
- Patton, Michael Quinn. 2014. *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.
- Pearce, W. Barnett. 2009. *Making social worlds: A communication perspective*. Oxford: John Wiley & Sons.
- Pitkänen, Ville ja Jussi Westinen. 2016a. *Provokaatioita & vastakkainasetteluja. Kuka innostuu, kuka vetäytyy?* Helsinki: e2.
- Pitkänen, Ville ja Jussi Westinen. 2016b. *Kenen mitta on täysi? Tutkimus yhteiskunnallisesta ilmapiiiristä Suomessa*. Helsinki: e2.
- Rheingold, Howard. 1993. *The virtual community: Finding connection in a computerized world*. Boston, MA: Addison-Wesley.
- Rheingold, Howard. 2000. *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*, Revised Edition. Cambridge: MIT Press.
- Rosen, Jay. 2006. The People Formerly Known as the Audience. PressThink.ru 27.7.2006. Luettu 5.1.2021. http://archive.pressthink.org/2006/06/27/ppl_frmr.html.
- Scharmer, Otto ja Katrin Kaufer. 2013. *Leading from the emerging future: From ego-system to eco-system economies*. California: Berrett-Koehler Publishers.
- Shirky, Clay. 2008. *Here comes everybody: The power of organizing without organizations*. Penguin.
- Shirky, Clay. 2010. *Cognitive surplus: How technology makes consumers into collaborators*. Penguin.
- Seligman, Martin ja Mihaly Csikszentmihalyi. 2014. "Positive psychology: An introduction." Teoksessa *Flow and the foundations of positive psychology*, Mihaly toimittanut Csikszentmihalyi, 279–298. Dordrecht: Springer.
- Siebert, Fred Seaton, Theodore Peterson ja Wilbur Schramm. 1956. *Four Theories of the Press: The Authoritarian, Libertarian, Social Responsibility, and Soviet Communist Concepts of What the Press Should Be and Do*. Champaign: University of Illinois Press.
- Sillesen, Lene Bech. 2014. Good news is good business, but not a cure-all for journalism. *Columbia Journalism Review* 29.9.2014.

- Singer, Jane B., David Domingo, Ari Heinonen, Alfred Hermida, Steve Paulussen, Thorsten Quandt, Zvi Reich ja Marina Vujnovic. 2011. *Participatory journalism: guarding open gates at online newspapers*. Malden: John Wiley & Sons.
- Soffer, Oren. 2009. "The competing ideals of objectivity and dialogue in American journalism." *Journalism* 10 (4): 473–491. <https://doi.org/10.1177/1464884909104950>.
- Vihma, Antto, Jarno Hartikainen, Hannu-Pekka Ikkäheimo ja Olli Seuri. 2018. *Totuuden jälkeen. Miten media selviää algoritmien ja paskapuheen aikana*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.
- Ward, Stephen J. A. 2015. *Radical Media Ethics: A Global Approach*. West Sussex: Wiley Blackwell.
- Wenzel, Andrea, Daniela Gerson, Evelyn Moreno, Minhee Son ja Breanna M. Hawkins. 2017. "Engaging Stigmatised Communities Through Solutions Journalism: Residents of South Los Angeles Respond." *Journalism* 19 (5): 649–667. <https://doi.org/10.1177/1464884917703125>